

KULTÚRA

ROČNÍK XVII. – č. 21

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

26. NOVEMBRA 2014

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRÍŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Snímka: Ján Motulko

V čase, keď svet včerajška na prelome 19. a 20. storočia začal požíerať sám seba, objavil Sigmund Freud (1856-1939) existenciu a nesmierny význam podvedomia. Neobjavil však celé ľudské podvedomie, ale iba jednu z jeho tváří. Objavil tú tvár podvedomia, kde sídli sily, ktoré človeka determinujú - pudy. Objavil tú časť podvedomia, kde je len málo priestoru pre slobodu človeka.

Viktor Emil Frankl (1905-1997) patrí ku tretej generácii viedenských psychoanalytikov. Objavil inú tvár podvedomia ako S.Freud. V podvedomí človeka našiel nezničiteľnú vôľu k zmyslu, slobodné svedomie a nevedomeného Boha. Možno to bola osobná skúsenosť života v koncentráku, kde sa ocitol v situácii starozákonného Jóba, že vôľa k zmyslu, slobodné svedomie a nevedomený Boh sa stali základnými kameňmi jeho svetonázoru.

Čo je vôľa k zmyslu, sa jasne ukazuje na pozadí existenciálneho vákuu, ktoré tvorí výrazný kontrapunkt ku zmysluplnému životu. Existenciálne vákuum je hlboký pocit nezmyselnosti života, nedostatku životného obsahu. Človek nevie, čo chce, nevie, prečo žije. Jeho život sprevádza depresia a melanchólia. Tento stav označuje V. Frankl ako noogénnu neurózu (V. Frankl, *Vôľa ke zmyslu, Cesta*, Brno 1994). Existenciálne vákuum je výsledkom redukcionizmu, intelektuálneho postoja, ktorý prostredníctvom myšlienkového schémy „...nič než...“ schopný spoľahlivo rozložiť, doslova atomizovať celý ľudský život a svet okolo na mrak zložený z prachových častíc. Podľa tohto postoja je ľudský život nič iné než biologický život. Biologický život nie je nič než spaľovanie a oxidácia. Láska nie je nič než sex. Sex nie je nič než chemická reakcia. Osoba nie je nič než objekt. Ľudská psychika nie je nič než hromada pudov a reakcií. A tak sa dá pokračovať donekonečna.

Niet prosto ničoho a nikoho, čo by mohlo odolať tomuto rozkladnému procesu. Výsledkom práce tohto nekompromisne analytického ducha je svet, v ktorom niet žiadneho

celku, kde chýbajú vzťahy a akýkoľvek súvis. Po pôvodne celostnom svete ostal iba mrak prachových zrníček. Realita mizne a spolu s ňou aj ľudská duša, ktorá medzi prachovými zrnkami márne hľadá odpoveď na otázku o zmysle života.

Redukcionizmus ako základný intelektuálny postoj je indoktrinovaný do celej západnej kultúry. S redukcionizmom spojený pocit existenciálneho vákuu sa začal šíriť v intelektuálnych dobre situovaných vrstvách spoločnosti. Prví pacienti V. Frankla pochádzali z ex-

Vôľa k zmyslu

trémne, nezmyselne, ba až nemorálne bohatých kruhov americkej spoločnosti. V rýchlo sa globalizujúcej spoločnosti sa šíri po celom svete. Cynický postoj k svetu a životu, všetko zahŕňajúci šedivý mrak melanchólie, to je moderný modus vivendi. Človek trpiaci noogénnou neurózou, vytrhnutý zo všetkých vzťahov a súvisu so svetom sa prepadáva do samoty egoizmu. Zaujímam sa len o seba samého a o svoju psychickú chorobu. Nežije však život, ktorý by sa dal nazvať prázdny v plnom slova zmysle. Žije život plný závislostí, depresii a samovrážd. Závislostí akoby rýchlo zapĺňali uprázdnené miesta po vzťahoch k ľuďom a svetu zničených redukcionizmom. Spektrum závislostí zdá sa neobmedzené, dnes je možné stať sa závislým od hocičoho...

Jestvuje však aj iný modus vivendi, iný spôsob ľudského bytia. Je to bytie založené na vôli k zmyslu. Zmysel ľudského života sa začne objavovať v momente obrátenia, meta-noje, keď človek prestane hľadať zmysel svojej existencie v sebe samom a svoj záujem obráti k svetu, ktorý ho obklopuje. Vôľa k zmyslu

sa prejavuje ako sebatranscendencia, ako vôľa, ktorá odkazuje človeka za jeho hranice, smerom k niečomu alebo niekomu, čo nie je on sám, čo je iné, celkom iné. (Význam radikálnej inakosti sa objavuje ako kľúčový rozdiel medzi profánnym a sakrálnym svetom v diele M. Eliadeho.) Po obrátení, po sebaoprekočení sa človek stáva sám sebou prostredníctvom vecí a bytostí, na ktoré sa vzťahuje, ktorých sa ujíma, ktoré oslovuje. Vôľa k zmyslu ako proces sebaoprekočenia situuje človeka do širokej, stále sa rozrastajúcej siete vzťahov a väzieb k neživej a

koho. Svedomie otvára zvláštny, paradoxný dialóg. Je to síce moje svedomie, no hlas, ktorý ma oslovuje pochádza od niekoho iného, zo zdroja, ktorým nie som ja sám. Hoci sa rozprávam akoby sám so sebou, vstupuje do tohto dialógu jemne, ticho, ale sebavedome aj niekto iný. Hovorí tak, ako rozpráva ten, kto má moc. Paradoxný, immanentný a zároveň transcendentný ráz svedomia je neprehľadateľný.

Ktosi, hlas a tvár kohosi sa vynára z hĺbok. Nikto vystupuje z tmavej hlbiny podvedomia do svetla, či presnejšie ešte iba do pološera vedomia. Stáva sa naším hermeneutickým pozadím, tichým, iba implicitne artikulovaným predpokladom vo vzťahu, ku ktorému však robíme všetky existenciálne vážne rozhodnutia, naša „apologia pro vita sua“ sa tká na tejto osnove. Tajomná tvár vynárajúca sa z hlbiny ostáva však mimo jasného svetla nášho zorného poľa. Nie je z nášho, nie je „z tohto sveta“, stojí na jeho prahu, trvalo voči nemu transcendentná. Prítomná je ako dačo trvalo hľadané. Sme v neustále hmlistom, nejasne uvedenom, ale napriek tomu trvalo intencionálnom, zacielenom vzťahu k tejto tajomnej hlbine, ktorú V. Frankl nazýva nevedomeným Bohom (V. E. Frankl, *Nevedomený Boh*, Lúč, 2005).

Existenciálna analýza empiricky dokázala prítomnosť nevedomeného Boha v podvedomí človeka, a to bez ohľadu na jeho vedome vyjadrovaný názor, bez ohľadu na to, či sa považuje za veriaceho, alebo ateistu. Nejasne artikulovaná, hmlistá, ale nepochybniteľná predstava Boha hlboko v jadre ľudskej existencie.

Logoterapia je terapeutická prax, ktorá vychádza z výsledkov existenciálnej analýzy. Jej cieľom je vyviesť pacienta trpiaceho noogénnou neurózou z prostredia existenciálneho vákuu. Ukázať mu cestu do zmysluplného sveta vzťahov, vzbudiť v ňom driemajúcu vôľu k zmyslu, vôľu k radikálnemu sebaoprekočeniu.

(Pokračovanie na 2. strane)

JÁN URBÁNEK

živej prírode, k ľuďom a duchovným bytostiam. Táto otvorenosť je podstatným aspektom ľudskej prirodzenosti a meradlom psychickej normality.

Sieť vzťahov k okolitému svetu, ktorá sa sebaoprekočením začína vytvárať, je pestrá a bohatá, nie však chaotická. Vôľa k zmyslu, ktorá túto sieť buduje, má črty tvarového správania. Sieť vzťahov je organizovaná tak, aby sa stala dačím, čo možno nazvať „apologia pro vita sua“. Aby bola ospravedlnením, obhajobou zvoleného spôsobu života. Človek spriadajúci si sieť vzťahov ku svetu sa správa tak, ako keby bol - ako hovorí Hans Urs von Balthasar (*Síla kresťanskej nádeje*, Velehrad 1995) - pod súdom. Správa sa ako v situácii, keď mu dakto vysokopostavený kladie ťažké otázky, volajúc ho na zodpovednosť.

Nástrojom, ktorým sa „apologia pro vita sua“ tvorí a formuje, je svedomie, podľa V. Frankla splnomocnenec Boha. Svedomie má hlas tichý, naliehavý. Peter Lippert, keď sa ústami Jóba pokúšal hovoriť s Bohom, mal pocit, že sa naňho z dialľky díva tvár nie-

garchov), či strelba z raketometov ukrajinskej armády na civilné sídliska (bytové domy, nemocnice, školy...) a civilných obyvateľov v Donbase doslova v priamom televíznom prenose je pre USA a EÚ len bezvýznamná epizóda - nestojaca za kritický komentár. Tiež objavované hromadné hroby civilistov v Donbase neustále pribúdajú. EÚ a USA naďalej len mlčia a zamieňajú si kto sú objavované civilné obeť a kto je ich vrah, či terorista vo vojenskej vládnej uniforme. A to už ide o jednoznačné, principiálne a neodpuštilné morálne zlyhanie.

Treba zdôrazniť, že proukrajinská podpora zo strany USA a EÚ sleduje faktickú podporu a upevnenia moci ukrajinských oligarchov dlhoročne spojených s krvou a mafianskymi koreňmi svojho materiálneho bohatstva. To USA a EÚ vôbec nevedí. Im ide len o upevnenie moci svojich politických bábov. Ak napríklad v Charkove vyjdú protestujúci na ulicu, tak okamžite sa vynoria „polovojenské gardy“ (financované oligarchami) s automatmi na obrnených transportéroch, aby si kritický prejav slobodnej vôle nabudúce každý dobre rozmyslel. Nepripomína to Nemecko z roku 1933. To s demokraciou nemá nič spoločné, je to prejav obyčajnej totality. Zásady morálky, spravodlivej politiky a ochrany záujmov radových obyvateľov Ukrajiny nie sú pre USA a EÚ už vôbec dôležité.

Politika USA a predstaviteľov EÚ voči ukrajinským udalostiam je vlastne len obyčajné pokrytectvo na úrovni pokrytectva vlád východných satelitov pred rokom 1989. Žiaľ, USA a EÚ už svojou nielen ukrajinskou politikou stratili akýkoľvek morálny kredit a stali sa spoluzodpovednými za krv a slzy na dnešnej Ukrajine a nielen tam (pozri Irak, Líbya, Sýria a i.). Ak to má byť úloha zahraničnej politiky EÚ, tak nás Boh ochraňuje pred takouto Európskou úniou s jednotnými zahranično-politickými právomocami. Nehovoriac o ďalšom pripravovanom rozšírovaní právomoci Európskej únie.

Racionálne uvažujúci občania žiadajú opak a požadujú - dôsledne nie - presunu právomoci na Brusel, ale naopak schvaľujú spätný presun právomoci z Bruselu na národné štáty. Ak budeme v Európe, vrátane Slovenska o pár rokov platiť za plyn a energie oveľa viac ako dnes a zároveň Slovensko bude na periférii EÚ na hranici novej studenej ekonomickej vojny, ktorým sa vyhýbajú investori, tak to bude dôsledok dnešnej nezodpovednej a nekompetentnej politiky špičiek Európskej únie (a dnešného alibistického súhlasu Slovenska s takouto politikou). A to nebudeme len platiť budúcich ukrajinských utečencov z občianskej vojny. Ukrajina je v ekonomickom bankrote a v štátno-politickom rozvrate. Kto však bude platiť plyn pre 45 miliónov obyvateľov Ukrajiny? A kto bude platiť náklady na ukrajinskú armádu, políciu, zdravotníctvo, nezamestnaných, ukrajinských dôchodcov...? Asi nie bankrotujúci ukrajinský štát, ale EÚ s podielom Slovenska.

To treba dnes otvorene povedať.

Politika Európskej únie nám vytvári finančný účet, ktorí budeme platiť. Tento účet nebude jednorazový, ale dlhodobější. Bez ohľadu na strategicko-politické aspekty, tak bývalé vedenie Európskej únie od Barrosa cez Ashtonovú až po nemeckú Merkelovú stratili svojou ukrajinskou politikou chrániacou politiku odeských podpaľáčov horiacich ľudí, či ukra-

jinskú strelbu z raketometov na obytné domy, nemocnice a školy v Donbase a podporou ukrajinských oligarchov aj morálny kredit. Bombardovanie civilných štvrtí na východnej Ukrajine, zámerné ničenie donbaskej infraštruktúry a (polo)totalitné metódy na Ukrajine s tichou podporou špičiek EÚ znamená, že EÚ rezignovala na princípy na ktorých vznikla samotná Európska únia. Je otázkou, či je v rozpore s vyšším morálnym princípom podporovať takúto politiku únie zo strany Slovenska, alebo hľadať samostatne riešenie napríklad slovenským iniciovaním summitu EÚ-Rusko v Bratislave. V opačnom prípade je tu naša spoluzodpovednosť za smrť nevinných civilistov. Je tu istá podobnosť i s bývalým juhoslovanským scenárom, kde platili iné kritéria pre „neslovanské“ Kosovo a iné pre slovenský Krym. A samostatnosť Kosova to bol prvý zdrvivý úder medzinárodnému právu a európskej geopolitickej stabilite z ktorej sme sa ešte nespamätali. Krym je len dôsledkom Kosova. Oslabenie princípu suverenity štátov a medzinárodného práva je jednoznačne zlá správa pre Slovenskú republiku. Morálny kredit USA po minulých skúsenostiach z Iraku, Afganistanu, Srbska, Líbye, či Sýrie a dnes i EÚ je tiež veľmi slabý. Zdá sa, že Majdan a ukrajinské vládne štruktúry sú formované mafianskymi oligarchami, ktorí stále ovládajú mocensky Ukrajinu a v pozadí s podporou západných (hlavne amerických) tajných služieb. Predčasom organizátorov kyjevského Majdanu pripravovali a cvičili v členských štátoch EÚ (uvádza sa Poľsko a Litva), zabezpečovali ich činnosť transférom niekoľkých miliárd dolárov, politickým krytím a to priamym organizovaním kyjevského štátneho prevratu voči demokraticky zvolenému vtedajšiemu prezidentovi s ktorým ministri zahraničných vecí Nemecka, Francúzska a Poľska podpisovali dokumenty, ktoré na druhý deň z ich strany už neplatili. Totalitné prístupy novej ukrajinskej moci sa spojili s následnými represiami na juhovýchode Ukrajiny vedúce k občianskej vojne. Všetko s bruselským politickým krytím. Takzvanú protiteroristickú vládnú operáciu na východnej Ukrajine, hlavne proti civilistom, možno nazvať skôr ako „protiteroristickú operáciu teroristickými prostriedkami zo strany skutočných teroristov“.

Ak sa chcú niektorí slovenskí predstavitelia aktívne podieľať na takejto nemorálnej podpore, dnes už aj doslova antislovanskej politike, konajú v priamom rozpore s minimálne slovenskými ekonomickými a politickými záujmami, navyše bez štipky morálnosti a politickej prezieravosti. Tak, ako sa Kosovo zopakovalo na Kryme, tak kyjevský Majdan sa môže zopakovať nielen na Ukrajine, ale časom nespokojní obyvateľmi vytvoria euromajdany aj v rámci niektorých hlavných miest štátov EÚ. Vytiahnuť džina s fľaše sa často nevypláca. Určite môže byť zaujímavý raz nejaký bruselský euromajdan. Preto nikdy nehovorme nikdy... Všetko sa už nejaký bruselský oligarcha nájde...

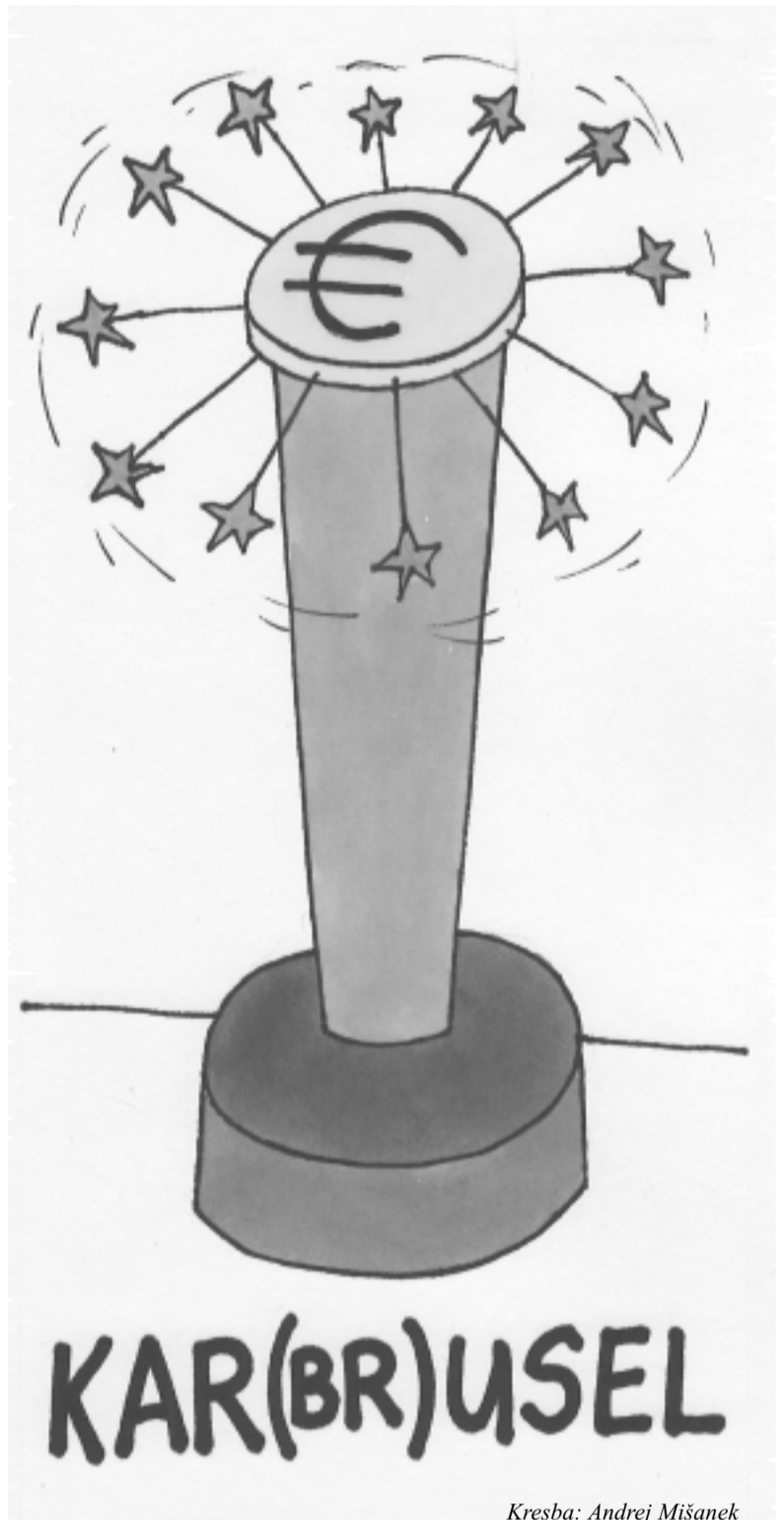
Na súčasné postavenie Ruska môže niekto hľadiť, že po období, kde Rusko v minulosti žiadalo len základný rešpekt od USA, tak budúcnosť môže znamenať aj obrazne, tak trochu filmovo, že doslova „impérium vracia úder“ v dnešnom mnohopolárnom svete a na prahu možno ďalšej globálnej ekonomickej krízy. Ako vidieť ekonomická kríza a dnešná ukrajinská kríza je v neposlednom rade

krízou morálnou a hodnotovou. Mocenské prostriedky, pokiaľ sa už neopierajú o skutočné hodnoty majú len obmedzené trvanie a dosah. To si musí uvedomiť aj EÚ skôr než bude neskoro. Nielen ukrajinskými udalosťami postupne stráca vlastnú legitimitnosť, hodnotovú výbavu, kompetenčnú spôsobilosť, kde „štrnganie“ protiruskými sankciami je viac prejavom bezradnosti, slabosti a nedostatku samostatného rozhodovania a je dôsledkom akéhosi pokračujúceho zahraničnopolitického protektorátu USA.

Zdá sa, že samotná Európska únia musí v mene budúceho prežitia sa zásadne vnútorne a navonok zmeniť. Návrhy francúzskeho exprezidenta Sarkozyho prišli so snahou o vytvorenie akejsi Nemecko-Francúzskej únie v EÚ a je doplnený o pre nás dôležitý Sarkozyho návrh zrušiť polovicu kompetencii Bruselu a preniesť ich na národné vlády resp. členské štáty. Pod takýto návrh by sa mala podpísať aj Slovenská republika. Vývoj v rámci EÚ môže nadobudnúť do budúcnosti zaujímavé smery. Zároveň stále hrozí návrat ekonomickej krízy, odchod V. Británie z EÚ a prehĺbenie krízy, či totalná destabilizácia Blízkeho východu zo svojimi zásobami energií. Zdá sa, že iniciátorom zmien z dôležitých štátov EÚ bude skôr ako Nemecko napríklad Francúzsko s výraznými ekonomickými ťažkosťami, kde možno politicky postupne nadobúda prevahu politický smer žiadajúci presun časti právomoci Európskej únie na členské štáty s možnosťou budúceho vzniku nielen Francúzsko-Nemeckej únie v rámci EÚ, ale tiež predstavy o užšej Francúzsko-Ruskej spolupráci v oblasti od energetiky až po budúcu užšiu politicko-vojenskú spoluprácu. Najskôr však až po budúcich francúzskych prezidentských voľbách. Nielen vo Francúzsku sa hľadá nový štátnik formátu bývalého francúzskeho prezidenta de Gaulla z jeho povestnou myšlienkou na Európu od Atlantiku po Ural (dnes už po Vladivostok). V súčasnosti sa Nemecko javí ako európska ekonomická supervelmoc, ale s malo samostatnou zahraničnou politikou, kde v súčasnosti veľmi chýba výrazná európska štátnická osobnosť. Nemecký ekonomický obor, dnes len kopíruje zahraničnú politiku USA.

Slovenská republika zatiaľ len paberkuje a neustále ustupuje mocným nielen v EÚ a dôsledne neobhajuje svoje národné ekonomické a geostrategické záujmy. Tak ako Česko-Slovensko pred rokom 1989 sa Slovensko výrazne podriaďuje cudzím internacionálnym záujmom. Slovenská republika má množstvo politikov s úplnou absenciou skutočných štátnikov. Slovensko nejde správnym smerom. To sú slová veľkej väčšiny slovenských občanov podľa prieskumu verejnej mienky Inštitútu pre verejné otázky. Slovenská republika nejde správnym smerom to si myslí až tri štvrtiny Slovákov, iba 21 percent pokladá smerovanie Slovenska za správne. O (ne)správnosti nielen geostrategickej cesty Slovenskej republiky a EÚ v celoeurópskom kontexte možno si viac a aktuálne povieme nabudúce. Aj vývoj na Ukrajine môže byť skutočne revolučný, nie vždy celkom predvídateľný, pričom je to náš bezprostredný sused a každý jej otras citeľne pocítíme. O to viac musí Slovenská republika vo svojom vlastnom bytostnom záujme prispieť k náprave dnešnej škodlivej východnej politiky Európskej únie.

BRUNO ČANÁDY

Kresba: Andrej Mišanek

UPOZORNENIE!!!

Upozorňujeme čitateľov,
že nasledujúce
číslo Kultúry 1/2015
vyjde s dátumom
7. január 2015.

Prosíme predplatiteľov,
aby nepremeškali termíny
zaplatenia predplatného.
Zároveň Vás vyzývame,
aby ste predplatili Kultúru
na rok 2015
pre svoje deti či priateľov
ako darček k Vianociam.
Stačí poslať adresu platiteľa
a adresu obdarovaného
na náš redakčný e-mail
kultura@orangemail.sk

DVADSIATY PIATY...

Potiac sa v chorobe zaspávam.
Pominul sa 17. november.
Ktorý to už? - dvadsiaty piaty v poradí...?
Už dvadsaťpäť rokov sa od tých čias
prevaľuje, valí, postupuje - čas...

Či zmenilo sa vari čosi??

Vonkajšok, ten je úchvatný!
Úžasný od pestrosti,
rôznosti a farebnosti vecí...
Ale či sa aj v srdciach ľudí
ten skutočný problém -
problém neslobody -
riešil? - rieši...?

Za 25 rokov, volajúc po nej presvedčivo,
kričmo, hlasne, úprimne...
A na ako dlho? -
keď tak ľahko na ňu zabudneme?!
Ponoriac sa v iné
otroctvá vecí sveta tohto,
vo vonkajšiu okovu - toho, čo ťa púta,
viaže, strapatí, kmáše, špatí,
po všelijakých špiny - kútoch hádže, vláči...

A slobody duch?
Jak je to? - zavolať!!!

Zavolať naň s novou silou, pocítiť -
znozdríť jeho vôňu,
...zatúžiť!...

tak, že i z kože vyskočiť (keby sa to dalo),
za ňou sa rozbehnúť,
minúť tých vonkajších
nevoľnosti zábran predely,
byť odvážny
vskutku, duchom smelý a...
letieť za ňou...

Prešiel dnešný deň - tak -
slovami hádam väčšmi pripomenúc
si tú, 25 ročnú udalosť.

Tak, v chorobe, pote, v zachrípnutí hlasu,
utiahnutý na kúsi chvíľu v svojej izbe,
istý čas Pánu pri oltári zas slúžiac,
občas som si spomenul i na našu -
bohoslovcov študentskú aktivitu,
po hrdinstve túžbu,
po spravodlivosti,
po záchrane - spáse - sveta národov...
(- nerozumní! - oj nerozumní vtedy!!!)

Hádam môj dnešný deň
bol pravdivým obrazom
nie len mnou prežitej skutočnosti
17. novembra 2014,
ale aj obrazom ľudského ducha,
ktorý si pripomína,
ba rád si spomína rôzne sviatky,
udalosti, zlomy, povstania či revolúcie...
Lež sám sa potí, v horúčke,
so sebou má starosti,
hlasom schriplým nevie zvolať,
skričať, jasno, mocne, čisto, zreteľne...

...lebo - tu posedká,
poležká, pre seba si z času zamešká...
iste i Bohu, Pánu...

...oddajúc mu dlžný čas...!

Nič zvláštne, nič mimoriadne.

Kde ten herold?!
Kde je hrdina?!
Kde je skutočnej slobody ducha
burcovača duch?!
Kde je odvážny - nie chorý! -
naozaj, ale - ,
telom, duchom zdravý
a pre slobodu zrelý človek?!!!

Bude to...
bude to dakedy takto na zemi?
Či zostaneme iba v tom,
hoc aj úprimnom,
no predsa - len v snení... ?

Slabí a náchylní sme.
Jak na chorobu,
tak i na otroctvo,
upísalosť sa veciam sveta tohto,
vonkajšieho rabstva okovám.
A zatiaľ - duch - ten sa morí,
lebo človek je chorý...

Ale túži! Sen v sebe nosí...
...po kráse, po zdraví.

Bez nebeského Lekára
sloboda nie je možná.
Sloboda, to je On...

nádejou hľadel v dial',
pokoj, ducha túhu mal.

SEDEMŇASTY
NOVEMBER.

Sedemnásty november
tichý pokoj večera

sedemnásty november
rozplynuté mraky

sedemnásty november
túžba po slobode
naplnená...?

sedemnásty november
sen večný
sen živý

sedemnásty november
pokoj večera

presvitajú hviezdy
ponad jemné mraky

sedemnásty november
krása dymom zatienená

sedemnásty november
sloboda poznaná
a vytúžená

sedemnásty november
sloboda nesplnená

PAVOL ONDRÍK,
kluknavský farár

DARINA VERGESOVÁ

Slovensko
Úmorná cesta
na západ

(Pokračovanie
z predchádzajúceho čísla)

NÁTĽAK
ZO STRANY ZÁPADU

Nezhody medzi Bratislavou a mezinárodným ochrancom kapitalistických slobôd - Medzinárodným menovým fondom (MMF) - začali hneď po získaní nezávislosti v roku 1993. Mečiar šiel na ústredie MMF vo Washingtone kvôli úveru. Podmienkou MMF ale bolo, že slovenská koruna bude o 40 percent devalvovaná za účelom lacného odkúpenia slovenských firiem zahraničnými investormi. Mečiar podmienky neakceptoval a k úveru nedošlo. Vo februári 1994 sa Bratislava opäť snažila získať úver od MMF. Tentokrát formuloval Washington tri podmienky: Zníženie štátneho prídavku na dieťa o 40%, u mužov zvýšenie veku odchodu do dôchodku zo 60 na 65 rokov a zvýšenie cien energie o 20%. Mečiar súhlasil. O dva týždne neskôr ale koalícia padla. Po krátkom, deväťmesačnom politickom intermezzo Moravčíkovej vlády došlo so vstupom Združenia robotníkov Slovenska (ZRS) do vlády po nových voľbách k posunu doľava a k sľubu, že nedôjde k silnému zvýšeniu cien energie a nájomného.

Aj Európska únia vyvíjala od samého začiatku tlak na Slovensko podobne ako aj na ostatné východoeurópske transformačné krajiny. Po summite v Kodani v júli 1993 došli do Bruselu prvé žiadosti o členstvo do EÚ. Začiatok urobilo Maďarsko 31. marca 1994 a Slovensko neskôr, v júni 1995. Súčasne sa ozývali varovné hlasy z Európskej únie, že Mečiarovmu Slovensku nemožno dôverovať.

Vstupom Mečiarovej tretej koalície vlády v roku 1994 Brusel zvyšoval tlak na Bratislavu. Vyčítal jej prekážky, ktoré vraj kládla mimovládny organizáciám (financovaným zo zahraničia) a dokonca žiadal mať slovo aj pri privatizácii.

Oficiálne demarše z EÚ boli namierené na slovenskú vládu vraj kvôli jej koncentrácii moci, nekooperatívnosti a kampani proti prezidentovi Kováčovi, najmä jeho synovi, ktorého hľadal Interpol. To, že nezhody medzi Mečiarom a Kováčom mali politické pozadie, to sa na Západe zamlčovalo. Kováč sa stal miláčikom Západu. Vo svojich interviewoch zdôrazňoval, že „vnútorný stav Slovenska ukazuje jasne, že ide západným smerom a Slovensko spolu s Poľskom, Českou republikou a Maďarskom tvorí jednu geopolitickú jednotku“. To radi počúvali medzi Bruselom a Bonnom / Berlínom. Pozícia slovenskej vlády pod vedením Mečiara sa ale od tej Kováčovej odlišovala diametrálne. Mečiarova politika pendlovala zámerne medzi Západom a Východom [str. 100].

„PHARE“-PROGRAM: Finančná základňa fondu vznikla v roku 1990 pôvodne pre poľské a maďarské projekty. Krátko nato bola sprístupnená pre všetky východoeurópske transformačné krajiny. V nasledujúcich rokoch mal Phare viesť jednotlivé krajiny až do ich vstupu do Európskej únie hlavne k disciplinovanosti a školeniu nového personálu zodpovedajúceho požiadavkám EÚ. Z fondov „Phare“ boli vyškolené tisíce ekono-

mických a administratívnych manažérov. Pre Slovensko bolo od roku 1995 naplánovaných 40 miliónov eur, z ktorých 50-60% malo podľa požiadavky EÚ slúžiť na urýchlenie „privatizácie“. Bratislavou zamietnuté podmienky mali za následok opätovne zamietnutie prídeltov z „Phare“.

Počas celého obdobia vlády 1994 - 1998 pozostávajúcej z HZDS, ZRS und SNS bola vládna koalícia pod dozorom západných inštitúcií, ktoré nepretržite vyvíjali tlak smerom na

rýchlejšiu privatizáciu a poslušné včlenenie sa do svetového trhu. Minister varoval pred nadchádzajúcimi parlamentnými voľbami v roku 1998 slovenských voličov otvorene pred „zlou voľbou“, čiže pred Mečiarom, keď povedal: „Otázkou nie je, či Slovensko vstúpi do EÚ, ale kedy. Odpoveď má v rukách slovenská vláda“ [str. 102]. Vydieranie sa podarilo. Po tom, čo sa zbavili Mečiara, bolo Slovensko zaradené spolu s Litvou, Lotyšskom, Bulharskom, Rumunskom a Maltou do tzv. regaty - súťaže o členstvo v EÚ. V nasledujúcich rokoch šlo už o prevzatie zákonov EÚ do vnútroštátnych právnych predpisov bez potenciálneho rušivého faktora Vladimíra Mečiara, ktorého pád bol aj dôsledkom kampane financovej zvonku [str. 102].

NOVÉ POLITICKÉ
USPORIADANIE
MEDZI VÝCHODOM
A ZÁPADOM

Prvý január 1993 bol prvým dňom nezávislého Slovenska. Na rozdiel od bábkového režimu v priebehu druhej svetovej vojny a rôznych modelov autonómie predtým a potom je začiatok roka 1993 naozajstnou nezávislosťou Slovenska [str. 107]. Východisková pozícia Slovenska nebola dobrá. Veľká časť bývalého československého diplomatického zboru zostala v Českej republike, kde sa predtým nachádzalo aj československé ministerstvo zahraničných vecí. Na dôvazok sa podával v zahraničí o Slovensku negatívny obraz a západné médiá ho nepodstatnane obviňovali z rozpadu Československa.

MEČIAR MEDZI EAVICOU
A PRAVICOU

Mečiarova prvá vláda od roku 1993 stála na vratkých nohách. Jej mocenskú základňu bola tým menšia, čím dlhšie HZDS a SNS spoločne vládli. Z obidvoch strán vystupovali poslanci, ktorí často zakladali nové strany ako napr. Jozef Moravčík s jeho Demokratickou úniou Slovenska (DEÚS) [str. 109]. Slovenská nezávislá cesta bola odvolaním Mečiarovej vlády v marci 1994 a nástupom vlády Jozefa Moravčíka pozostávajúcej z piatich strán dočasne ukončená. Moravčík bol zástancom rýchlej privatizácie a v zahraničnej politike sa orientoval na EÚ a NATO. Urýchlil sprivatizovanie hospodárstva a od MMF vzal kredit vo výške 263 miliónov US dolárov so všetkými dôsledkami. Forsiroval vzťahy s Ukrajinou, ktorá pod Kravčukovou vládou bola naklonená Západu a konfrontačne stála voči Rusku [str. 108]. Z Moravčíkovej vlády profitovali zástupcovia maďarskej menšiny.

(Pokračovanie na 10. strane)

Janko Silan

Katolícka moderna, teda aj Pavol Ušák Oliva a obaja jeho básnickí druhovia, podobne ako ďalší básnici tejto výnimočnej kňazskej generácie, bola práve takýmto výbuchom ponornej rieky. Do spoločenského a politického kontextu, sprevádzaného masarykovským „Pryč od Ríma!“, sa povedla autonómistického úsilia Slovákov vynorila skupina básnikov-kňazov obdarených tými najjemnejšími nástrojmi tvorivého génia a vyvrátila pestovanú predstavu, že iba sekulárna poézia, poézia krásy pre krásu, tvaru pre tvar, slova pre samo slovo, resp. až opúšťania slovesnej významovosti a experimentovania so surrealizmom, je vysokým umením. Podchytiac formálne výdobytky sekulárneho modernizmu dala im duchovný obsah - podobne, ako to urobil napríklad vo Francúzsku konvertita Paul Claudel s artistnosťou poézie Charlesa Baudelairea a mnohí iní autori, ktorých neskôr kongeniálne preložil do sloven-

činy jeden z nasledovníkov katolíckej moderny Karol Strmeň a iní.

Katolícka moderna, v ktorej medzi zakladajúce osobnosti patrí aj Pavol Ušák Oliva, dala impulz niekoľkým vlnám duchovnej poézie, prinavrátila sebavedomie a odvahu autorom katolíckej duchovnej proveniencie vstúpiť do arény medzi levy hyperbolizovanej svetskosti a svetáctva, niest údel literárneho martýria a vystúpiť na pomyselný oltár obrany krásy ako Božej emanácie. Tento impulz potom nezaničil ani ich odchodom do večnosti, predčasným ako v prípade Pavla Ušáka Olivu, ale aj pozdným ako u františkána Svetoslava Veigla či Jána Motulka. Naopak, stal sa zlatou niťou poézie dokonca generácie po bolševickom prevrate roku 1948, kedy (zlo)duch francúzskej revolúcie, tentoraz v marxistickom šate, násilím potlačil akékoľvek slobodné tvorivé prejavy katolíckeho obsahu. Táto zlatá niť, utkaná z hodvábov katolíckej moderny, pretrvala napr. v poézii Viliama Turčányho, ale neskôr aj v tvorbe Michala Chudu, Teofila Klasa, zosnulého Petra Farkaša-Žišku a dnes už aj ďalších autorov - Kataríny Džunkovej, Pavla Korbu a Pavla Ondriku, a tvorí akúsi os aj mojej celoživotnej tvorby.

Bolo preto iba samozrejme, že som prijal pozvanie pani Hany Kostolanskej, jedinej a jedinečnej sestry básnika Paľa Ušáka Olivu, byť v rodnej obci básnika predsedom poroty súťaže žiakov základných škôl v prednese duchovnej poézie. Ona to bola a zostáva tým perpetuom mobile oslavy katolíckej poézie v kraji, ktorý daroval slovenskej literatúre toľko významných básnických zjavov. Samozrejme, vďaka patrí aj duchovným správcov farnosti v Kátlovciach a jednotlivým starostom, ktorí sa vystriedali na volenom poste v rodnej obci básnika Paľa Ušáka Olivu, a neodmysliteľne aj vedeniu miestnej školy, ktorá práve vďaka tomuto sviatku poézie dnes nesie básnikovo meno.

V Kátlovciach sa roky schádzali najväčšie osobnosti duchovnej literatúry, vrátane nestora katolíckej moderny Svetoslava Veigla. Nikde inde sa viac takáto koncentrácia duchovných autorov s pravidelnosťou nezopakovala.

TEODOR KRÍŽKA

Veru ani neviem, čo napísať k 100. výročiu narodenia básnika Pavla Ušáka Olivu, nežného a svetlého piráta krásy spolu s ďalšími dvoma jubilujúcimi géniami básnictva - Jankom Silanom a Mikulášom Šprincom. Je toho na mnoho strán úvah, ktoré sa taja v kontemplácii nad údelom jednej vznešenej kňazskej generácie.

Piráti kedysi brázdili moria pod zástavou lebky so skríženými hnatmi a stali sa časom bez ohľadu na drsnú realitu hrdinami dobrodružnej literatúry, oslavujúcej slobodu a nezávislosť od zákonov sveta. Naši traja básnickí piráti krásy brázdili moria poézie pod inou zástavou - pod zástavou Golgoty, na ktorej z Adamovej lebky povstal Kríž spasý. Zápasili ticho a so znamením pokoja a pokory, plávali na plachtinici viery ako novodobí Kolumbovia, aby znovuobjavili stratený kontinent Božej nádhery. Lebo či si to pripúšťame, či ani nie, po tisícpäťsto rokoch od Milánskeho ediktu, zrovnoprávňujúceho kresťanov, sa Európa tzv. francúzskeou revolúciou (1789-1799) vydala na cestu dechristianizácie, ktorú sprevádzala sekularizácia vedy a umenia, a dnes už môžeme povedať - sebazáhuby. Od tých čias prebiehajú procesy vytlačenia Krista aj z definície krásneho na perifériu záujmu. Kultom krásy sa stala vzbura. Básnikom ako nositeľom génia mohol byť iba bohém, burič, bohorihač, vydedenec. Aj preto sa nožnice medzi poéziou a kresťanstvom stále väčmi roztvárali a priepasť prehľbovala. Nečudo, že pod tlakom týchto umelo forsírovaných okolností Cirkev nadobudla k umeniu, osobitne literatúre a poézii zvlášť, rezervovaný, až odmietavý postoj.

Na Slovensku dedičstvo francúzskej rebelie druhej polovice 18. storočia, pri ktorej zahynuli násilnou smrťou státisíce katolíkov, nikdy nenadobudlo až takú surovú a krutú podobu a vyúsťilo iba do národného obrodenia s kresťanskými géniami Antona Bernoláka a Jána Hollého, na ktorého pleciach dodnes stojí celá slovenská poézia. Aj na tomto príklade vidno osobitné pozhnanie slovenského národa a živototvornú silu slovenského katolicizmu, ktorý sa aj po násilnom vytlačení z profánnych sfér vie prihlásiť s novou silou ako ponorná rieka.

MIKULÁŠ ŠPRINC OSUD A SMRŤ PAĽA OLIVU

Ako ovocie na stromoch, tak zreje smrť v človeku. Jedno dozreje až v pozdnej jeseni a len mrazy dokončia metamorfózu štiav v červené a chutné telo jablka. Iné dozrieva v sparných leta a čerešne zrejú najskôr. Nedlho po kvetoch. Každý, kto v slzách zostúpil raz na tú krásnu zem, zreje pre smrť ako klas pre žatvu. Tak, ako ty, Pavol, nosil si svoju smrť v sebe. Oddávna, ako každý. Len v tebe sa skôr hlásila. Už vtedy, keď v „nostalgickom kúte“ spišského seminára delila naše cely len uzučká stena a ja som počul každé tvoje zakašľanie a cítil každé pichnutie v tvojom boku. Pamätám sa na tie chvíle, keď ťa smrť tvoja časom položila a vidím ťa ako dnes - tvoju zúrivosť vôľu žiť. Smrť sa ohlásila a potom sa zase vzdialila a kruté Moiry priadli hlboko kdesi v tvojom bytí niť tvojho osudu. Priadli pomaly, ale isto. A sotva si vytasil svoj meč v živote, už si ho aj kládol, zlomený,

premáka potom; pery sú suché a zaprášené. Nie si tu - si zavretý v sanatóriu a slnko nesvieti na teba; so všetkými svojimi nábojmi cieľil som do tvojho smrti, nezraniteľnej a netrafiteľnej. Ako radi by sme ti boli dali svoje pľúca, zdravé a rozšírené, bez bacilov a bez kavern, aby si mohol dýchať, aby krv mohla rozlítať tajomstvo života do tvojich vädnúcich žíl...

O pár dní list: „Zdravý som ešte nie. Načím by mi bolo ješ' a pribrať na váhe, ale nejde to. Hyniem pomaly. Azda vydržím ešte niekoľko mesiacov, azda niekoľko rokov, azda sa uzdravím; ukryté je to všetko v tajomstvách plánov Božích...“

Koncom augusta našli sme ťa s Jankom Silanom v Bratislave na infekčnom oddelení, kde ti chceli vybrať tú chorú a trucovitou obličku, ktorú si nenávidel. Ani nás k tebe pustiť nechceli. Ale keď sestrička odišla, vošli sme aj tak. Ležal si tam s básnikom Jaroslavom Chvojcom, ktorý umrel skorej než ty. Ruku si nám nechcel podať, lebo si hovoril, že si samý bacil. Stíslil sme ti ju predsa, lebo už vtedy sme si mysleli, že je to ostatný raz. A na dvore ne-

K storočnici Pirátovej krásy

do pošvy. A keď myslím na pomalé tvoje hynutie, nemôžem nemyslieť na klopanie osudu v Beethovenovej piatej symfónii.

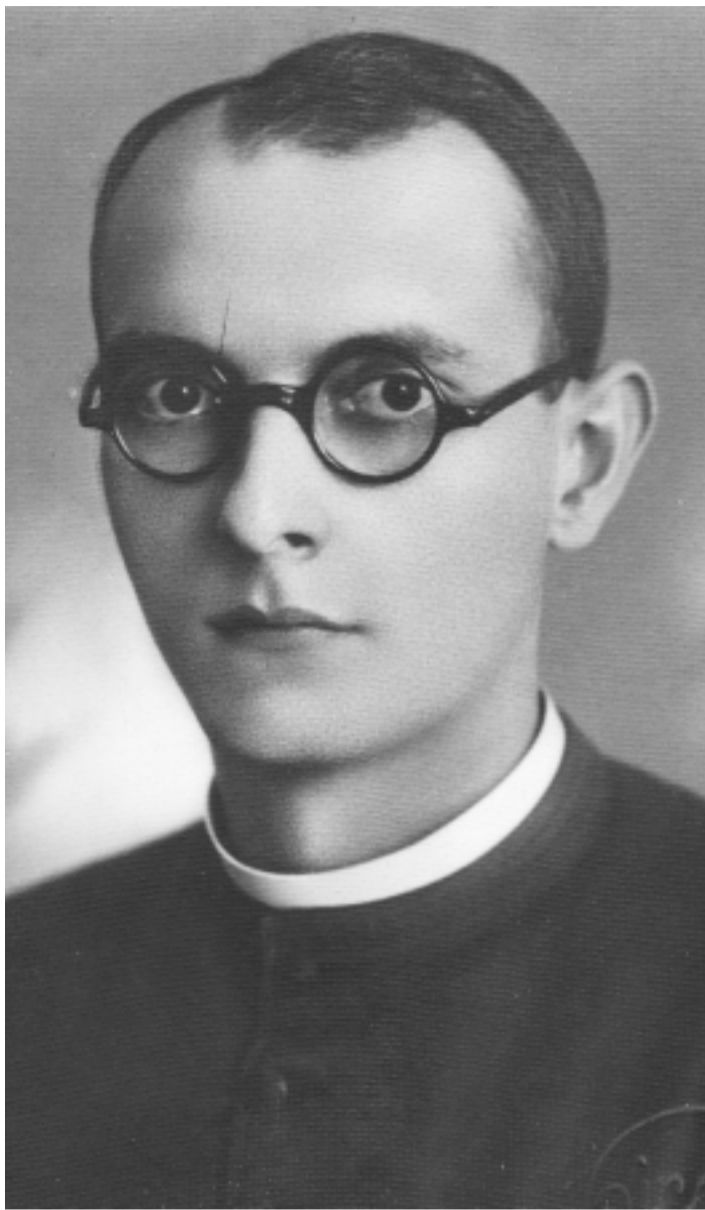
Až napokon 16. novembra 1939 zadunela prvá jeho krutá rana a trasúcou sa rukou písal si: „Som v nemocnici v Martine. Pravá strana pľúc napadnutá tuberou, stred od hrdla dolu - katar. Hovorí tomu vari katar bronchiálny. Niekedy som tak bezradne smutný. Kriste Ježišu, keď potrebné bolo, aby Tebe človek pomohol kríž niesť, príď teraz Ty na pomoc mne.“ Ako nôž do srdca rezal ten výkrik, ťažký vo svojej pravdivosti. A bol si chorý, ťažko chorý, keď som ťa 8. decembra navštívil v Martine. Potom Tatry, Szontághovo sanatórium, kde sa ti polepšilo. Tam si mi rozprával, ako sa dívaš v opustených a bezsenných nociach dolu - na svetlá, na Poprad; na život, do ktorého horúcich vlín nenoríš viac svoje srdce. Bolo to vari tu, keď som sa ťa pýtal jedného búrlivého zimného večera: „Pavol, píšeš básne?“ Zahaľadel si sa do neurčita a povedal: „Vieš, aby človek mohol písať básne, musí vedieť, či bude žiť, alebo či umrie. A ja neviem ani jedno, ani druhé.“ Trochu sme mlčali a potom som ti povedal: „Neboj sa, Paľo, budeš žiť a budeš ešte spievať - i keď praskla podaktorá struna na tvojej lýre. Hľa, svetlá, svetlá v Poprade... a tam v diaľke Nová Ves: hľa, tá biela panoráma pod Tatrami. Tie okná, okná, záclony a za nimi život, rodiaci sa a kypiaci... Vidíš tie biele veže kostolíkov - v nich sú oltáre, kde budeš ešte slúžiť svätú omšu; oltáre a kazateľnice, z ktorých bude ešte zvonit' tvoj hlas; a budeš kázať o láske a budeš citovať svätého Pavla, ktorého si miloval z apoštolov najväčšmi a vedel si z neho celé kapitoly naspamäť...“

A neprezradil si nám nikdy, či si veril, že budeš žiť, alebo že umrieš, keď si napísal v Tatrách niekoľko najkrajších svojich básní. Potom som ťa dlho nevidel. 1. júla zatvorili sa za nami brány Hlinkových kasární v Prešove. A tak celé prázdniny myslel som na teba na brehoch Selčkova; myslel som na slnko, ktoré nám nemilosrdne pražilo do tváre, však na teba svietiť nespelo; myslel som na teba, aký dobrý vojak by bol býval z teba a veľa ráz pochodoval si pri mne - tvoj žiaľ a tvoje bolesti. Povedal som ti: „Pozri, Pavol, na tie polia, na tie klasy a na tie nevádze; belasé a nežné. Pri oddychu si odsokočil, jednu odtrhol a zastaknul si ju za čiapku... Slnko, prach, vôňa chleba vo vzduchu a koník ťahá ťažký guľomet... Ideme do Borkutu. Na boku chlebník a poľná fľaša. Ideme ku kyslej vode, ako kedysi cez Pažicu na Kapitule... Snívam, stratil som krok a stúpil kamarátovi na päť... Sen sa rozplynul. Blúza

mocnice bolo toľko čierneho koxu, ktorý sa vypikal na slnco Čierny kox - čierny ako náš smútok nepotešiteľný.

Nehovorili sme o tom, ako si sa dostal z Bratislavy do Kvetnice pri Poprade. Do Kvetnice, takej paradoxnej Kvetnice, kde ľudia vädnú a umierajú. Do Kvetnice, ktorá mala byť poslednou stanicou na tvojej krížovej ceste; kde si mal posledný raz padnúť pod svojim krížom - navždy. Lesy; lesy čierne a neprehľadné; lesy a pod nimi lúky, na ktorých voňala otava a pozdné kvety jesene otvárali svoje kalichy, aby ich večer znovu zatvorili. Okno izby na východ, odkiaľ sa cez hory predieralo slnko. Čo si myslel, keď ťa pozdravovali jeho žlté, jesenné lúče? Veril si v život, veril si v svoje uzdravenie, v prácu a tvorbu? Možno, že si už o tom nepremýšľal. Zmieroval si sa ako slnko so svojim východom a západom. Áno, so svojim západom, so svojim zhasnutím. A jednako tu, azda ostatný raz, vytryskol z tvojho utrpenia kryštálový prúd úžasnej túžby po živote, keď si mi 19. októbra 1940 napísal: „Žijem. Spomínam. Trpím. Chcel by som byť svätý. Hyniem pomaly. A chcelo by sa mi žiť, hrozne žiť. Už som sa so všetkým vyrovnal. Aj s tým, že verím, že sa ešte uzdravím. Aj s tým, že neverím tak, že čakám svoju smrť. So všetkým sa načím vyrovnáť. Všetko prežívať, i vlastnú smrť; všetko milovať, všetko mať a všetko strácať. A všetko je to podivné, paradoxné, ako život. Ako naše predsa vzatia, ako naša kliatba. Boh nám vymedzil cesty podivné. Kde sa skončia? V tme? V Raji? V Inferne? Kto zvíťazí? Anjel Pánov, alebo Satan temnoty? Vieš, Mikuláš, je to také nepochopiteľné s chorým človekom. Môžbyť, že chorí ľudia sú najlepším bojiskom diabla proti anjelovi. A možno, že sú to iba niektorí ľudia. My...“

V Kvetnici bol si najťažším pacientom a smrť v tebe dozrievala. S plodmi jesene. A sám už zmierený so svojim osudom, sám prikutý ku posteli, sám časom nepotešiteľne smutný, vedel si byť potešením ešte smutnejších, ktorí k tebe prichádzali a odchádzali rovnako zmierení ako ty. Ba čo viac, disponoval si už tým strašným a nevysloviteľným tajomstvom utrpenia, že si dával druhým to, čo si sám nemal: nádej a vieru v život. Nikdy nikto nezbadať mračná na tvojom čele, na tvojej oblohe. I keď tam boli, rozplynuli sa, keď bolo potrebné odohnať ich z čiel a tvári iných. Tvoj humor, humor, ktorý prekonával utrpenie, ktorý ťa nikdy neopúšťal - či nebol milosťou, či nebol privilegiom, patriacim len vyvoleným? Len tvoje verše, ktoré si tu ešte písal, hovoria o neodvratnej tvojej istote, že umrieš, že nové kvety neuvidíš.

Pavol Ušák Oliva

Keď som Ťa kedysi pred Vianocami navštívil, povedal si, že si bol už tri razy na prahu večnosti; že nie tej vojny, dávno by Ťa bola už smrť našla. Pýtal som sa Ťa, ako je to, keď človek umiera, bezprostredne umiera. Je to vraj zvláštne, ako sa všetko tunajšie tráfi a stráca svoju skutočnosť, ako sa vynára Nová skutočnosť, pri prvom pocite strašná pre umierajúce naše zmysly, strašná o obrovská. Ako nové hlbiny, nový, neznámy oceán... Potom si prestal hovoriť a spomínal si na to, čo si už počal skusovať...

Nastala pauza. Skoro do polovice februára nijaká zvesť od teba. Napokon list. Ale nepísal si ho už ty. Bola to sestrička Felicitas, ktorá zrela tam tiež pre smrť. Vraj chceš so mnou hovoriť... Prišiel som. Nemal si už hlasu. Šuškal si iba. Viac sme sa na seba len dívali, než hovorili. S námahou povedal si mi svoj testament: „Dušu Bohu, telo do zeme a dlžoby Cirkvi sv. Mój majetok je práve taký, ako moje dlžoby - to sa gl'ajchá...“ Chceš vraj byť pochovaný v Poprade pod Tatrami. Janko Fabián, kaplán z Popradu, má Ťa vraj pochovať a ja ti mám nad hrobom alebo v kostole pár slov povedať, ako je to zvykom pri pohrebe kňazov Cirkvi katolíckej. Všetko som ti sľúbil. Stál som konča posteľe a díval som sa na teba. Koža a kosť. Len tvoje oči! Tie boli ešte tvoje. Telo patrilo už bacilom a ty počúval si ich strašnú hudbu vo svojich útrobach. Ale oči! To boli oči zdravého. Boli čisté a tiché ako horské jazerá, odrážajúce hlbokú vyrovnanosť a pokoj, ktorý pramenil už priamo z Boha...

Bolo už celkom šero, keď sme sa rozlúčili. Slabý stisk ruky a pohľad, plný súcitu a smútku, ktorý sme obaja skrývali; lebo sme sa vždy učili prijať všetko: nielen radosť a zdravie, ale aj žiaľ a bolesť. A či napokon si sa nepripravil na všetko? I na stroskotanie, i na to, že neuvidíš kvety novej jari, že umrieš 26-ročný, že tak mladý svoj štít do tmy zaboríš...

Vrátil som sa domov. Dni išli ako obyčajne. Len pod ich hladinou a časom nad ňou zjavovala sa tvoja smrť. Jar sa počala predierať zo zeme a zo skál. Ešte slabé, no jednako už počuteľné boli jej piesne a miazga chystala sa vytrysknúť všade do kvetov a stromov. Bola to miazga života, ktorá z tvojich žíl otekala.

Na dátum si nespomínam. Len na to, keď

ma telefón volal, že s tebou je zle. Bol si tu pod Tatrami tak sám; ďaleko boli Dolniaky a tvoji rodičia i tvoja sestrička Anička. Prišiel som pozde večer. So zatajeným dychom vyletel som hore schodmi kvetníckeho sanatória a vpálil rovno do tvojej izby, ktorej číslo som už vedel. Aký krutý závan smrti, aký dych mrazivý! Okolo teba plačúce tváre ošetrovateliek i pacientov, ktorí Ťa milovali. Bol si v agónii; nehovoril si a nepoznal si ma. Oči si mal zavreté. Len z času na čas hrýzal si si pery, spukané a vysušené horúčkou. Oslovili sme Ťa hlasnejšie a raz otvoril si oči. Cudzo a neprítomne si sa na mňa pozrel. Blúdil si kdesi ďaleko. Kto zo živých mohol by sledovať tvoj pohľad a kto by rozumel jeho nemej a bolestnej reči?! Napokon som Ťa chytil za ruku a spýtal som sa Ťa, či ma poznáš. Tvoje oči hovorili, že áno a slabušký stisk ruky prezrádzal, že si ma poznal. Bola už noc, keď som Ťa opustil v sanatóriu. Vedomie sa ti vrátilo a o dva dni prišiel som znovu. Našiel som pri tebe tvojich rodičov, ktorých som telegraficky zavolať. Privítal si ma takto: „Čo si to zase postváral? Len pod, ja Ťa už rozehreším.“ Chcel si byť sám; vo svojom utrpení i vo svojej smrti. Nechcel si bolesť rodičov zmnožovať svojou bolesťou. Nevideli Ťa už skoro dva roky, a túto túžbu bolo im treba preukázať. Bol si akýsi nespokojný. Bolo to iste utrpenie rodičov, ktoré zväčšovalo i tvoje utrpenie. Ale je to už tak. Takúto bolesť si musia zapríčiniť tí, ktorí sa milovali. Lebo toto, napokon a nič iného je posledným slovom každej lásky: že trpí...

Bolo to posledný raz, čo sme sa živí videli; a bola to aj situácia najbolestnejšia: vidieť to jednoduché a strašné čakanie, pri ktorom si vykašľoval posledné zvyšky svojich plúc. Veď vieš, Pavol videli sme toľkých umierať a agónie premnohých nejdú mi nijako z očí. Ale toto, ten posledný úsek krížovej tvojej cesty - bol mi ťažký a Boh vedie naň iba silných, ktorí sa na ňom nezlomí. Ty si sa nezlomil ani tu, mal si ešte aj teraz svoj humor a svoju hrdinskú iróniu sám so sebou, sám nad sebou a nad svojim osudom; humor s Ťa kryštálový mok, ktorý šenkujú Večnosť tým, ktorí sa jej neboja, lebo kdesi v najhlbšej priepasti svojej nádeje veria, že si ju (ak možno tak hovoriť) akosi vykúpili - svojou láskou, svojim pokorným prijatím všetkého, čo Boh dal. Myslel som na Jób a na jeho zúrivú vieru, na jeho bezmennú nádej i bolestnú lásku. A veľa sme už nehovorili - ako priatelia Jóbovi, ktorí umĺkli, keď uvideli, aká veľká je jeho bolesť. A načo napokon hovoriť. Veľké utrpenie neznesie už reči. Ani Spasiteľ na kríži už veľa nehovoril. Dovedna sedem slov, sedem viet. Ostatok bolo už len dýchanie a vlnenie sa bolesti, nemá reč lásky mlčiacej.

Bolo to vo štvrtok a v sobotu ráno o štvrtrej si skončil. Nebol som vtedy pri tebe. Písalo sa 1. marca 1941. A tí, ktorí Ťa v Kvetnici milovali, zatlačili tvoje veľké čierne oči. Za tri dni nebolo času ani slzu vyroniť. So zovretými perami a so srdcom, nad ktorého citmi musela vládnuť chladná vôľa, bolo sa treba starať, aby sme Ťa dôstojne sprevadili do matky zeme.

Videl som Ťa zase v Poprade na márach. Ostatný raz tvoju telesnú tvár, poznačenú tak

nemilosrdne a hlboko utrpením. Bolo v nej všetko: všetky dni a noci, všetky boje a prehry; všetky boje a víťazstvá. Kátlovce, Trnava, Bratislava, Kapitula, Orava, Tatry i Kvetnica... V umučenej tvojej tvári bolo všetko: čo si žil a miloval; radosti, nádeje, biedy i práce 26 rokov. A zhrýzané i zhúžvané tvoje pery prezrádzali, že ťažké, nevýslovne ťažké bolo posledné ich slovo, posledné ich zašepkanie... Tak to bolo, Pavol. Raz dávnejšie si mi bol napísal: Žiť je tak nevýslovne krásne a umierať 26-ročný - tak nevýslovne strašné... No, prijal si i to strašné; svoju smrť - stať sa a chlapsky, ako prijať ju môže iba kňaz a básnik. Bol si obojím. Preto aj v tvojej smrti bolo čosi vznešené, nadľudsky vyrovnané a sväté. Keď sme Ťa niesli do hrobu a smutne sme sa nad ním naklonili, povedali sme si: meteor zažiaril a zhasol... Ten život je neskončená symfónia. Ale aj tie sú krásne. Predčasne zlomil sa tvoj štít kňazský i básnický. A predsa žiješ v Bohu a v spomienkach tých, ktorí Ťa poznali a milovali. Lebo každý, kto Ťa stretol, musel Ťa milovať. Slzy všetkých nad tvojím rovom hovorili o vzťahu, o živom a hlbokom vzťahu k tebe - kňazovi a básnikovi...

MIKULÁŠ ŠPRINC

ŽIVÍ A MŔTVI

(Pamiatke † Paľa Olivu)

I.

Ktovie, či mŕtvi nezatúžia,
keď Bohu tak v nebi slúžia,
vrátiť sa k višňiam, k ľudským májom,
rozdať jas svoj pustým krajom.

Nie, ako by sa chceli vrátiť
a pre čas svoju večnosť stratíť.
Lež ako ten, čo hladných pozná,
chce im rozdať sladké hrozňá

nevýslovnej lásky, na ktorej sa sní
mok svätého zrenia,
ktorým Boh mu plní

svetlom rozšírený kalich jeho srdca,
v ktorom nieta žiaľu ani utrpenia,
len večné bronenie duchovného slnca.

II.

Keby sa mŕtvi na zem vracali
jak perlár s perlou z hlbiny,
ľudia by smútky strácali,
kvitli by tichom doliny.

Mikuláš Šprinc

Keby sa mŕtvi znovu zjavili,
v zreniciach s dúhou spočinu,
so šťastím by sa bavili,
na svoju mysliac otčinu,

keď znovu všetko dostali:
reč novú, novú podobu,
čo neslzi, lež zažiarí

jak svetlo Bohu na tvári,
do ktorej ticho zaspali
pri vstupe svojom do hrobu.

III.

Keby tak, Pavol, živí vedeli
o krásnej vašej nedeli,
o čistých prúdoch Edenu -
jak valia lásku spenenú...

Od srdca k srdcu nový príval -
Baránok v každom rád prebýval -;
jak zvučí pieseň po Sione,
jak v Bohu rastie, v jeho lone...!

Jak zvláštny svet váš bez závoja,
kde s božou sa lásky svätých spoja:
svitania večné bez západu.

Rytieri bieli idú z hradu...
To vy. A my tu v žiali zeme
vás k slzám svojim ticho zveme.

Z knihy
Mikuláša Šprince
Tvárou k slnku.
Dobrá kniha,
Cambridge,
Ontario, Kanada 1975)

Biskup Ján Vojaššák

V tridsiatych rokoch 20. storočia v spišskom seminári vznikla skupina slovenských básnikov - katolíckych kňazov, ktorá sa zapísala do dejín slovenskej literatúry pod názvom Piráti krásy. V čase jej vzniku boli ešte študentmi teológie na Vysokej škole bohosloveckej v Spišskej Kapitule. Bolo ich päť: Paľo Ušák Oliva, Janko Silan (vlastným menom Ján Ďurka), Mikuláš Šprinc, Ján Kováč a Štefan Schelling. Písaním poézie a prózy sa však venovali len traja z nich.

Tento rok si pripomíname storočnicu od narodenia práve týchto troch, ktorých spájala vášeň pre krásu a literatúru. Narodili sa v ten istý rok aj mesiac. Paľo Ušák Oliva sa narodil 16. novembra 1914, Janko Silan 24. novembra 1914 a Mikuláš Šprinc 30. novembra 1914. Ďalší - Ján Kováč sa narodil 13. februára 1915 a venoval sa predovšetkým prekladateľskej činnosti. Posledný z nich Štefan Schelling zase viedol vydavateľskú činnosť pirátov krásy prostredníctvom edície SLOVO, ktoré vydávalo vydavateľstvo Ferka Urbánka v Trnave a v ktorom vyšli ich prvé básnické zbierky. Štefan Schelling neskôr v tejto činnosti viac nepokračoval. Do konca života literárne pôsobili teda iba štyria z nich.

Najstarším pirátom krásy, ktorý ako prvý odišiel k bránam Večnosti, bol slovenský Wolker - Paľo Ušák Oliva.

Ani jeden z nich, s výnimkou redaktora Štefana Schellinga, nepochádzali z územia Spišskej diecézy. Prišli na Spišskú Kapitulú, ktorá je prameňom slovenskej kultúry a duchovnosti, aby vyplávali na verejnosť ako „piráti krásy“. Paľo Ušák Oliva pochádzal z Kátloviec pri Trnave, Janko Silan zo Sily pri Nitre (dnes súčasť obce Nové Sady), Mikuláš Šprinc síce pochádzal zo Spiša z Krompách, ale tie patria do Rožňavskej diecézy a Ján Kováč pochádzal z obce Zemianske Kostolany (okr. Prievidza), teda z Banskobystrickej diecézy. Veľkú a rozhodujúcu zásluhu na tom, že ich život bol spätý so Spišskou diecézou mal veľký milovník a podporovateľ slovenskej kultúry spišský biskup Ján Vojaššák, ktorý ich prijal do spišského seminára.

Paľo Ušák Oliva začal svoju kňazskú formáciu v seminári v Trnave, avšak keď v roku 1936 vznikla Cyrilometodská bohoslovecká fakulta v Bratislave, kde premiestnili aj študentov z trnavského seminára, Paľo Ušák Oliva na odporúčanie niektorých kňazov zo zdravotných dôvodov, ale aj z dôvodu, že Spišskú Kapitulú považoval za významné centrum kultúry, požiadal spišského biskupa Jána Vojaššáka o prijatie na Vysokej škole bohosloveckú v Spišskej Kapitule. Paľo Ušák Oliva prichádza na Spišskú Kapitulú 25. februára 1937 a bol prijatý do tretieho roč-

níka, kde študoval v jednom ročníku spolu s Mikulášom Šprincem a Jánom Kováčom. Mikuláš Šprinc sa prihlásil do spišského seminára preto, lebo študoval na gymnáziu v Levoči, kde v roku 1929 spišský biskup Ján Vojaššák zriadil malý seminár, v ktorom študoval aj Mikuláš Šprinc. O dôvodoch príchodu Jána Kováča na Spišskú Kapitulú zatiaľ nič bližšie nevieme. Posledný z pirátov krásy, ktorý nastúpil na kňazskú formáciu v Spišskej Kapitule bol Janko Silan. Ten bol veľkovo starší ako Mikuláš Šprinc a Ján Kováč, ale keď po maturite sa pokúšal dostať do nitrianskeho seminára, odmietli ho pre jeho slabý zrak. On sám na inom mieste spomínal, že mal tak slabý zrak, že keď pásaval husi musel si na poli kľaknúť, aby videl či husi majú zrno na jedenie. Aj františkáni ho odmietli, pretože povedali že jeden básnik Rudolf Dilong im stačí. Ujal sa ho

kovian), Cyril Harmata-Milotínsky, Jozef Dragoš-Alžbetinčan, Ignác Grebáč-Orlov, Jozef Duraj (Slávičan), Jozef Cehuľa, Maroš Madačov (vlastným menom Martin Števček), Jozef Kútnik-Šmálov, Alojz Miškovič a Peter Galan. Piráti krásy sa často angažovali v týchto literárnych besedách na Spišskej Kapitule. Takto sa Janko Silan zoznámil s jeho životnou láskou Angelou Jindovou, ktorá študovala na dievčenskom Učiteľskom ústave v Levoči. Paľo Ušák Oliva vnímali študenti skôr ako vážneho, tichého bez túžby byť stredobodom pozornosti. Bol vysokej, ale útlej postavy s veľkými tmavými očami. Svojím tichým hlasom a hlbokým pohľadom priťahoval svojich poslucháčov, aby počúvali slová o pravde, kráse a dobre. Veľa údajne nehovoril, ale mal veľmi hlboké slová, ktoré si každý poslucháč odniesol domov. Niekedy miernil „mnoho- rečného Janka Silana a rozšafného Mikuláša

LUBOSLAV HROMJÁK

Piráti krásy a spišskokapitulské spoločenstvo

napokon ľudomil a dobráčisko spišský biskup Ján Vojaššák, ktorý na slabý zrak Janka Silana zareagoval poznámkou: „Ved' aj pápež je krátkozraký.“ Tak napokon v roku 1936 bol Janko Silan prijatý do prvého ročníka spišského seminára.

Práve tu je potrebné si uvedomiť koľko literárne nadaných ľudí by nerozvinulo svoj talent, keby v ich živote nenatrafili na ľudí, ktorí ich priamo podporovali v tejto činnosti. Kto vie, kde by skončili aj literárne nadaní Piráti krásy, nebyť priameho zásahu a podpory spišského biskupa Jána Vojaššáka. Zásluha spišského biskupa Jána Vojaššáka na rozvoji slovenskej literatúry 20. storočia pritom v odbornej literatúre aj po novembri 1989 z neznámych dôvodov úplne absentuje.

Spišský kňaz mysliteľ a prvý slovenský filozof kultúry Ladislav Hanus spišský seminár charakterizoval ako „reformný ideovosťou, kultúrnosťou a celým svetonáhľadovým principiálnym programom“. Spišský biskup Ján Vojaššák od svojej vysviacky 13. februára 1921 v Nitre a následnej inštalácii 27. februára 1921 zaumienil si previesť radikálnu ideovú a kultúrnu reformu Spišskej diecézy prostredníctvom zbožných ale aj kultúrnych a intelektuálne vyspelých kňazov a učiteľov. Preto spišský seminár, ktorý zabezpečoval výchovu kléru Spišskej diecézy a chlapčenský Učiteľský ústav v Spišskej Kapitule (nazývaný tiež ako Preparandia), najstarší v celom Uhorsku založený spišským biskupom Ladislavom Pyrkermom v roku 1819, obsadil spišský biskup Ján Vojaššák kvalitným pedagogickým zborom a vybavil ich bohatou knižnicou. Pre dievčatá založil v roku 1929 v Levoči nový dievčenský Učiteľský ústav, ktorý bol v roku 1934 premenovaný na Vojaššákov ústav. Tieto inštitúcie, zvlášť chlapčenský Učiteľský ústav v Spišskej Kapitule a Vysoká škola bohoslovecká v Spišskej Kapitule boli medzi sebou silno späté. Na Spišskú Kapitulú chodievali aj študentky z Učiteľského ústavu z Levoče z tamojšieho Samovzdelávacieho krúžku Štefana Moysesu, ktoré sa zúčastňovali rôznych literárnych besied, ktoré organizoval Spolok sv. Pavla v spišskom seminári, založený podľa vzoru spolku pražských bohoslovcov Růže Šušilova v roku 1920. V tomto spolku začali literárne tvoriť významné kňazské osobnosti Spišskej diecézy, ktoré bude potrebné v budúcnosti viac spracovať ako František Hadri - Drevenický, Ján Švec (Slav-

Šprince, keď v spoločnosti dievčat popustili uzdu svojej výrečnosti“. V Spišskej Kapitule v čase pôsobenia Jána Vojaššáka existoval ešte jeden literárny spolok a síce v chlapčenskom Učiteľskom ústave. Volal sa Samovzdelávaci krúžok Jána Hol-

*Zásluha
spišského biskupa
Jána Vojaššáka
na rozvoji slovenskej
literatúry 20. storočia
v odbornej literatúre
aj po novembri 1989
z neznámych dôvodov
úplne absentuje.*

lého, ktorý vznikol v rovnakom čase ako bohoslovecký Spolok svätého Pavla v roku 1920. Jeho cieľom bolo nasledovať spisovateľa v jeho literárnej, národnej a kultúrnej činnosti. Mnohí študenti sa takto za pomoci profesorov podujímali na písanie noviel, básní i odborných článkov do rozličných slovenských časopisov. Medzi takýchto študentov, ktorí vyrástli na významné osobnosti v oblasti literárnej a jazykovednej boli: Luboslav Hadri-Drevenický, Anton Prídavok, Valentín Kalinay (v roku 1927 vstúpil do seminára) a Štefan Hoza.

Okrem možností rozvoja literárneho talentu pirátov krásy v spišskokapitulskom prostredí veľký podiel na ich osobnostnom a mysliteľskom dozrievaní mal profesorský zbor Vysokej školy bohosloveckej v Spišskej Kapitule, ktorý na podnet spišského biskupa Jána Vojaššáka, ktorý posielal nadaných študentov na zahraničné štúdiá do Ríma, Innsbrucku a Prahy, sformoval rektor seminára v rokoch Ján Ferencík (1931-1938). Na neho potom nadviazal slovenský filozof a kňaz Ferko Skyčák (1938-1945). Iste Božím pôsobením vstúpili piráti krásy na Vysokej škole bohosloveckú v Spišskej Kapitule v čase jej najväčšieho rozkvetu. Takto v ich filozofickom a teologickom myslení ich vyformovali spišskokapitulskí profesori ako: Ferko Skyčák, syn slovenského poslanca na Uhorskom sneme a spoluzakladateľa Slovenskej ľudovej strany, ktorý vyučoval filozofiu alebo Jozef Špirko, zakladateľ slovenskej cirkevnej historiografie a profesor sakrálného umenia, nasledovník nemeckého kritického cirkevného historika Josepha Lortza, ďalej Ladislav Hanus, ktorý bol vôbec prvým filozofom kultúry na Slovensku a nasledovník Romana Guardiniho; Ján Jalovecký, priekopník predkoncilovej liturgickej reformy na Slovensku; Ján Čarnogurský, špiritual a muž svätého života; Štefan Barnáš, profesor fundamentálnej teológie a neskôr biskup svätého života; Mikuláš Stanislav vynikajúci bibliista a iní. Janko Silan o vplyve Spišskej Kapituly na jeho osobnostný rast poznamenal: „Spišská Kapitulá patrí k mojim najintenzívnejším

zážitkom duchovného a vzdelanostného rastu kňazskej i literárnej osobnosti. Prostredie priam stvorené pre literárnu tvorbu. Učil ma filozof Skyčák, Hanus, Špirko, teda napospol ľudia, ktorí mali čo dať a aj mali bezprostredný vzťah k literatúre. Filozof Skyčák naučil ma hľbať a pestovať filozofiu a objavil pre mňa Petra Lipperta. Ladislav Hanus zase oboznámil ma s mojim premilým Reinerom Máriom Rilkem a Romanom Guardinim, priateľ Števo Schelling s Leonom Bloyom“.

Dôležitým priestorom, v ktorom sa formoval a dozrieval literárny talent pirátov krásy bola Pažica. Je to lúka, ktorá sa rozprestiera smerom na západ oproti spišskej Katedrále sv. Martina. Ide o štátnu prírodnú rezerváciu, ktorú pokrývajú tmavé borovice, vytvárajúce múzu pre básnika. Skutočne inšpiratívne prostredie, v ktorom často trávili voľné chvíle piráti krásy a kde vznikla nejedna báseň. Prírodná rezervácia bola priam osobnou rezerváciou tejto básnickej skupiny spišských klerikov nadšených pre všetko, čo je krásne a hodnotné. V súzvuku prírodnej krásy objavovali tú nadprirodzenú, ktorá sa odráža v ich básnických zbierkach. Vrele odporúčam slovenským básnikom, aby toto miesto sakrálny krajiny ozdobenej početnými kaplnkami aj osobne navštívili a objavili v nej miesto pre osobnú inšpiráciu pri tvorbe súčasnej poézie a prózy ako aj miesto pre lepšie pochopenie pirátov krásy. Čo tak začať podujatie Literárna Kapitulá a umožniť stráviť slovenským básnikom čas na tomto vzácnom Božom mieste a tak nadviazať na tradíciu pirátov krásy? Rád sa tohto podujatia v prípade záujmu ujmem. Význam prírody v skupine pirátov krásy prezrádza jeden z nich Ján Kováč, keď podáva vysvetlenie pomenovania „piráti krásy“: „Hľadať krásu, vlastne objavovať krásu a zmysel v slove, v básni objavovať krásu, v prírode tam, kde obyčajný človek prechádza vedľa krásy a nevidí ju, básnik nás na to upozorňuje, by sme šli životom aspoň niekedy s otvorenými očami a videli to, čo nebeský Otec stvoril a poukladal vedľa nás, aby sme neboli slepi. Básnik nám istým spôsobom otvára oči“. O význame Pažice a vôbec celej Spišskej Kapituly, ktorú Janko Silan nazval Spišský Sion, v ktorom dochádza k dotyku človeka s Bohom, ktorý podľa židovskej tradície prebýva na Sione, sa vyjadril aj Mikuláš Šprinc: Stretli sme sa všetci v spišskom seminári. S nebohým Paľom Olivom bývali sme v takzvanom nostalgickom kúte. Boli to cely obrátené na východ a hľadiace na maľované okná preparandistickej kaplnky. Stretávali sme sa denne na dlhých prechádzkach na povestnej kapitulskej „pažici“. Ako sme len milovali tie tiché odpolednia, keď sme sa vo voňavej tráve vyvaľovali pod borovicami, sami, len nebo nad nami a okolo nás ticho a vôňa priskyre! Spájala nás hlboká ľudská láska, spoločné záujmy a spoločné osudy. A tak si myslím, že nosným základom bola práve láska k umeniu, literatúre a k poézii.“

Priateľstvo Pirátov krásy bolo o objavovaní krásy Božej, prírody, ale i človeka. Preto to priateľstvo bolo iné ako tie ostatné. Malo v sebe znak trvalého priateľstva, ktoré sa nerozpadlo ani pri ich odchode do pastorácie pre služby spišského biskupa Jána Vojaššáka a ani po odchode do večnosti prvého z nich, Paľo Ušák Oliva. Slovenský Wolker zomrel v sobotu 1. marca 1941 ráno vo veku 28 rokov. Piráti krásy sa od svojich seminárskych čias po prvý i poslednýkrát stretli všetci ako nikdy predtým a nikdy potom. Mikuláš Šprinc o Paľovi Ušákovi Olivovi uviedol :

„Sú mŕtvi, na ktorých už nik nespomína. Boli azda príliš opustení na svete, alebo azda nevyorali brázd, do ktorej zvykla zasievať ľudská pamäť svoje spomienky. Možno, že ju vyorali, ale je skrytá, neviditeľná ako brázdny premnohých tichých životov. Vie o nich iba Boh a bez mena žijú ďalej v neviditeľnom spoločenstve svätých. Ale sú mŕtvi, ktorí neumierajú v našej pamäti. Ozvena ich osudu a života vracia sa zavše ku nám; ich boje boli aj našimi bojmi. Ich srdce, ktoré v odvahe a láske hľádalo a našlo, rozdávalo aj nám zo svojich skrytých pokladov neznámych krajín, kde sme prichádzali iba vo svojich tušeniach. Oni ale neďbali na únavu a horúca dňa a odvážili sa na tieto miesta, kde ukryté boli kľúče k nejednému z našich tajomstiev.“

Sú mŕtvi, na ktorých už nik nespomína. A sú mŕtvi, ktorí čakajú na dôstojnejšie miesto v dejinách slovenskej literatúry a v učebných osnovách na slovenských školách. Áno, sú to piráti krásy.

Nové vydanie knihy o prezidentovi 1. SR Jozefovi Tisovi

Vo štvrtok 6. novembra 2014 sa v Bratislave uskutočnila slávnostná prezentácia už štvrtého vydania knihy prof. Milana S. Ďuricu Jozef Tiso - životopisný profil. Hojná účasť verejnosti svedčí, že nielen o knihu, ale najmä o život a dobu,

v ktorej náš prvý prezident žil, je medzi ľuďmi veľký záujem. Prinášame príhovor Dr. Martina Lacka, ktorý na tomto podujatí prezentoval pohľad mladého objektívneho historika.

Redakcia

Vážený pán profesor, vážení priatelia, ctení hostia, čochvíľa si pripomenieme 25 rokov od chvíle, keď sa začal rúcať č.-sl. komunistický režim.

Jedným zo znakov tzv. totalitnej bola rozdvajenosť: iné si človek myslel, inak hovoril a konal. Ľudia si to uvedomovali, ale akosi sa s tým zžili, brali to ako súčasť svojej každodennosti.

Dnes mnoho počujeme o slobode, demokracii, pluralite, ľudských právach. V skutočnosti sme ale klamaní oveľa viac a v rôznejších podobách. A tiež sme pod mnohorakejším a rafinovaným tlakom: psychologickým, existenčným, politickým, sociálnym, mediálnym.

Najmä ten posledný je dnes citelný. Dnes už nie škola, rodina, ba ani politici, ale najmä médiá určujú, ako majú historici písať, aké majú byť ich hodnotenia, aké knihy smú vydávať koho majú/nemajú citovať. Ba, ako som to sám zažil, snažia sa nám určovať už aj to, kam nemajú chodiť vo svojom voľnom čase a s kým sa nemajú stretávať.

Ak ide autor svojou cestou, tzv.

demokratické médiá, ktoré navonok sami propagujú pluralitu či inakosť, ho rýchle „usmernia“: nálepkovaním, osočovaním, dehonestácnou kampaňou, útokmi, tlakom na ich okolie ale najmä zamestnávateľa.

Ak ani to nestačí, prichádzajú rôzne „návštevy“. Tak pred pár týždňami navštívil jeden historický ústav predseda istej nomenovanej náboženskej obce a jeho šéfovi tlmočil, že šéfuje polofašistickej organizácii, pretože údajne zamestnáva dvoch historikofašistov. Takéto návštevy neostávajú bez dôsledkov...

Jedným z najväčších hriechov z hľadiska svetovládnych síl je národnostné povedomie: právo národa na vlastný štát a na kontrolu vlastného územia. Tieto ideové postuláty majú totiž aj politicko-ekonomické dôsledky. Pochopiteľne. Človek, ktorý má pevné národné, rodinné či náboženské povedomie, je ťažšie manipulovateľný. A preto aj dnes zažívame, že najzákernejšie útoky sa vedú na kresťanstvo, národ a rodinu. Pronárodné postoje sa nenosia, sú nežiaduce.

Médiá či politici, poslanci, už vôbec nehovoria o národe, iba o akýchsi (anonymných) občanoch. V opačnom prípade je poruke nálepka nacionalistu či extrémistu.

Právo Slovákov na vlastnú štátnosť a správu vlastnej krajiny je prezentované ako „ľudáctvo“, prípadne „neľudáctvo“. A hoci HSLS zanikla už pre 70 rokmi, táto nálepka sa stále používa ako kladivo na nepohodlných autorov. Ako v 50. rokoch, v časoch pohonu na buržoázných nacionalistov, tak i dnes, v druhej Slovenskej republike.

Naopak, pohodlnou a bezpečnou cestou pre historika je kritizovať, očierňovať všetko národné, slovenskoštátne; i predstaviteľov, ktorí toto právo reprezentovali a hájili.

A keďže historici sú len ľudia, aj oni sa prispôbia. Berú to ako súčasť svojej práce, každodennosti. Tak, ako aj generácia ich rodičov a starých rodičov pred rokom 1989.

Týmto spôsobom, dlhoročným mediálno-politickým tlakom a zastrašovaním, zavládla v historickej obci autocenzúra. A tá je najúčinnejším

druhom cenzúry, pretože potenciálne iné, „nevhodné“ názory selektuje už vopred, ešte pred tým, než sa položia na papier.

Vážení priatelia,

Žijeme v absurdnej dobe. Musíme bojovať nielen o slobodu slova, o miniatúrny publikačný priestor, ale napríklad aj o to, čo je ľuďom tisíc rokov samozrejmosťou: že totiž manželstvo je manželstvo, mama je mama, otec otec. Už malým deťom sú podsúvané vyslovené zvrhlosti.

Žijeme v dobe, keď si rôzne mafie môžu dovoliť kúpiť prakticky všetko: fabriky, pôdu, ministrov, súdy, ľudí, redakcie, ba celé vydavateľstvá.

Rozhojnil sa nám počet ľudí, osobitne funkcionárov všetkých stupňov, ktorí sa správajú ako trasoritky, ktorí sa každému ukláňajú a s každým chcú byť zadobre, i za cenu popretia sebaidentity, zatajenia či zapredania vlastných koreňov, predkov, rodičov...

Práve v takejto dobe vynikajú výrazní jednotlivci - zdôrazňujem jednotlivci, lebo o inštitúciách už dnes nemožno hovoriť - ktorí vyčnievajú nielen svojou činnosťou ale i postojmi: priamočiarosťou, nebojácnosťou, zorientovanosťou, mravnosťou. Sú takými majákmi na ceste hľadania pravdy. To sú skutočne osobnosti, celebrity.

A jedna z takých osobností dnes večer sedí vedľa nás. Je to prof. Milan Stanislav Ďurica.

Profesor Ďurica málo dbá na to, čo píše protislovenské médiá, čo hovoria ustráchaní politici, čo veľká politická korektnosť z Bruselu. Vďaka Bohu. Inak by totiž nikdy nenapísal také diela, medzi aké patrí aj biografia o prvom slovenskom prezidentovi Dr. Tisovi, ktorá sa už po svojom prvom vydaní zaradila medzi „trvalky“ slovenskej historiografie. Aj osobne som rád, že Pán života a smrti doprial profesorovi Ďuricovi možnosť dielo podstatne rozšíriť, až o sto strán.

Ak by sme žili v skutočnej Slovenskej republike, informáciu o knihe o prvom slovenskom prezidentovi by vysielali v hlavných správach rozhlasu a televízie a na jej prezentácii by bolo prítomní štátni predstavitelia. Na Slovensku je to však dnes úplne inak. Či sa niekedy dožijeme nového národného obrodenia, je otázne. Tešme sa preto aspoň z toho, že kniha vyšla. Nie je to totiž v dnešnej dobe málo. Kniha je vonku, a teda bude k dispozícii všetkým. Najmä však budúcim generáciám, dnešným mladým, ktorí budú s citlivosťou a túžbou po poznaní hľadať pravdu o svojich predkoch. O predkoch, ktorí s láskou k národu budovali Slovensko, Slovensku slúžili a za Slovensko sa aj obetovali.

Vážení pán profesor, ďakujeme nielen za Vašu prácu, za prácu docenta Vnuka, ale aj za všetky práce a námahy stotočných príslušníkov vašej generácie, ktorí v exile či doma trpeli, strádali a bojovali za práva národa, za právo na vlastný štát, a rovnako i pravdivý výklad vlastnej histórie!

Pripomienka 100. výročia smrti Františka Vít'azoslava Sasinka

V piatok 14. novembra 2014 sa v Skalici za účasti predstaviteľov spoločenského, politického, kultúrneho života, samosprávy, študentov a verejnosti, uskutočnila pietna spomienka na Františka Vít'azoslava Sasinka, skalického rodáka, kňaza, spisovateľa, najplodnejšieho slovenského historika druhej polovice 19. storočia a publicistu.

Začala sa položením vencov predstaviteľov mesta Skalica, Matice Slovenskej, Politickej strany Smer SD, Gymnázia F.V. Sasinka v Skalici a Záhorského múzea, k jeho pamätnej tabuli na kaplnke sv. Anny, v ktorej je pochovaný a piesňou z jeho tvorby Hostiu vítajme v prednese miestneho chrámového zboru Cantamus Domino.

Na úvod sa prítomným prihovril primátor Skalice Stanislav Chovanec, ktorý priblížil osobnosť F.V. Sasinka a zdôraznil jeho všestrannosť a aktivity vo verejnom živote a boj za národné práva vo vtedajšom Uhorsku, i to, že nezabúdala na rodnú Skalicu o čom svedčí množstvo jeho článkov venujúcich sa dejinám mesta, z ktorých mnohé vychádzali v skalickej Škarniclovej tlačiarňi. Tiež vyzdvihol, to, že mesto Skalica mu v roku 1926 odhalilo pamätnú tabuľu na jeho rodnom dome a pri príležitosti 100. výročia jeho narodenia previezlo jeho pozostatky z Rakúskeho Kainbachu, kde bol pochovaný a uložilo ich v krypte kaplnky sv. Anny.

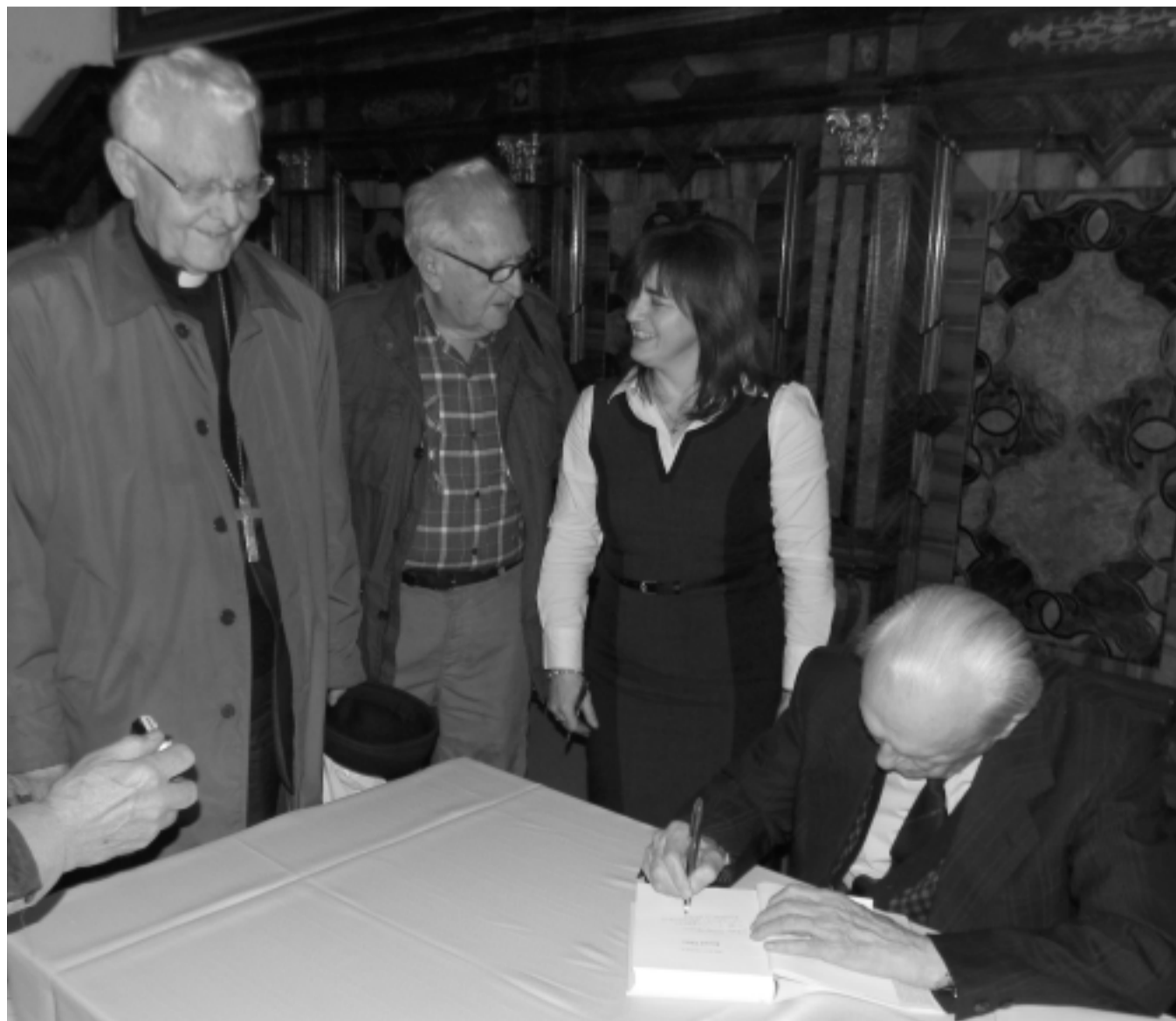
Riaditeľ slovenského historického ústavu Matice Slovenskej Peter Mulík priblížil Sasinkove aktivity na historickom poli, kde sa zaoberal všetkými obdobiami Slovenských dejín, i v Matici Slovenskej, v ktorej bol kustódom historických zbierok, tajomníkom a redaktorom Letopisu MS, jedným zo zakladateľov historického oboru MS.

Riaditeľka Gymnázia F.V. Sasinka, ktoré patrí k dominantám skalického námestia, Božena Stúpalová zhrnula obdobie jeho štvoročného štúdia na škole od roku 1840/41. V rokoch 1861 a 1863 sa usiloval na toto gymnázium vrátiť ako učiteľ, čo mu nebolo umožnené. V rokoch 1876 - 1880, hoci bol chudobný, doťoval aj fond, z ktorého žiaci z najlepších výsledkami zo Slovenského jazyka dostávali po 5 zlatých.

Riaditeľka Záhorského múzea v Skalici Viera Drahošová priblížila udalosť konca jeho života v Algersdorfe v Rakúsku kde žil v opatere Milosrdných bratov, i to, že 17. novembra 1914 v nemocnici v Gráci zomrel, i iniciatívy mesta Skalica súvisiace s prevozom a privítaním v rodisku v roku 1930. Informovala aj o odborných podujatiach, prácach a štúdiách, ktoré Sasinkov život a dielo priblížili verejnosti, no jeho význam a dielo nebolo dodnes zhodnotených.

Na záver moderátorka podujatia Jana Koutná poďakovala prítomným za účasť a piesňou Bože, čosráčil, bolo spomienkové stretnutie ukončené.

Ľudovít Košík

Prof. Milan S. Ďurica podpisuje najnovšie vydanie svojej knihy J. E. arcibiskupovi Jánovi Sokolovi

MARTIN LACKO

Dňa 18. októbra 2014, po dvoch týždňoch rokovania a debát, sa skončila prvá časť biskupskej synody o rodine. Z komentárov svetovej tlače k záverečnej správe synody (relatio synodi) by človek mohol mať dojem, že sa položila bodka za týmto veľkým celosvetovým podujatím, a že sa nesplnili očakávania, ktoré do nej vkladali „progressívne masy veriacich“. Toto by však nebola iba veľmi zjednodušená, ale vonkoncom nesprávna predstava biskupskej synody. Synodu treba vidieť nie ako jednorazové predstavenie, ale skôr ako historickú drámu o troch dejstvách. Dňa 18. októbra opona padla iba za prvým dejstvom. V ňom sa vypracovali smernice a podklady pre ďalšie stretnutia biskupov. Teraz prechádzame dlhou prestávkou („rok dozrievania ideí a hľadania riešení“), ktorá je prípravou pre ďalšie a rozšírené stretnutie biskupov, laických predstaviteľov rodín a iných delegátov. Toto stretnutie sa bude konať v októbri 2015 a predstavuje druhé dejstvo synodálnej drámy. V ňom sa očakáva spoločné a výsledné vyhodnotenie rokovania, úvah, debát a uspokojivé vyriešenie konfliktných názorov. Tretie dejstvo bude mať iba jednu scénu, na ktorej vystúpi iba jedna postava. To bude pápež František, ktoré zhrmie a autoritatívne predloží výsledky synody v apoštolskej exhortácii niekedy v roku 2016.

Pod vplyvom pápeža Františka sa zhromaždení otcovia synody v prvom dejstve usilovali ukázať nielen veriacim, ale aj neveriacemu svetu, že Cirkev môže byť súčasne milujúcou matkou a láskavou učiteľkou. Z predbežného predsynodálneho prieskumu vedeli, že veľká časť veriacich žije v zväzkoch, ktoré sú v rozpore s učením Cirkvi: civilný sobáš, homosexuálne spoluzitíe, alebo kohabitácia bez manželstva. Vedeli, že mnohé katolícke páry ignorujú cirkevné predpisy ohľadom kontroly počatia. Úlohou biskupov bolo hľadanie riešenia ako sa vyrovnáť s týmito problémami v pastorácii. Inými slovami: nájsť zlatú strednú cestu medzi súcitom a pravdou, medzi milosrdenstvom a tvrdou disciplínou, medzi literou zákona a duchom zákona, medzi ideálom a realitou.

V takom početnom a pestrom zhromaždení, akou je svetová synoda biskupov sa nevyhnutne vyskytnú rozdielne názory na problémy a rozdielne návrhy na ich riešenie. Pápež František vyzval k otvorenej a nehatenej výmene názorov, a v plnej miere dosiahol, čo si žiadal.

Treba však mať na zreteli, že biskupská synoda nie je svetský parlament, ani schôdza funkcionárov účastinnej spoločnosti. Má svoje vlastné pravidlá, ktoré nie vždy vyhovujú vkusu sekulárnej verejnosti. V súčasnom verejnom živote prevláda tendencia posudzovať ľudí - skupiny i jednotlivcov - podľa kritéria modernosti. Nikto nechce, aby ho označili za staromódneho, každý chce ísť s dobou. Je riskantné a niekedy až nebezpečné nebyť „politically correct“. Cirkev sa však riadi inými kritériami. Jej učenie nemožno meniť podľa toho, čo sa páči a čo vyhovuje želaniu verejnosti, ale podľa toho, či je ono v súlade s tým, čo učil a kázal jej Zakladateľ.

Prvotný dokument synody (relatio post disceptationem) vypracovala menšia skupina pozostávajúca z generálneho sekretára synody, osobitného sekretára a 16 odborníkov určených sekretariátom. Ich úloha nebola ľahká. Boli pod tlakom času a okrem toho museli do jednej správy zhrnúť množstvo referátov, ktoré na synode odzneli. Predniesol ju generálny relator synody, ostrihomský kardinál Peter Erdő 13. októbra. Dá sa povedať, že správa bola do značnej miery poznačená úsilím vyjsť v

ústrety svetským požiadavkám doby a „politologickej korektnosti“.

Správa mala neobyčajne veľký ohlas v sekulárnych médiách. Hoci poukazovala, že „neslobodno zabúdať, že do krízy manželstva a rodiny nás zaviedla kríza viery“, svetská tlač ju v svojich reláciách vítala ako revolučný prelom v učení Cirkvi. Vyvolala však aj prudkú kritiku zo strany cirkevných predstaviteľov, ktorí jej zaslievali, že je nevyvážená a v mnohých ohľadoch neodzrkadľuje pravého ducha synody. Zvlášť odmietavo sa k niektorým bodom správy vyjadril americký kardinál Raymond Burke, predseda poľskej konferencie biskupov a viacerí africkí biskupi. Vy-

FRANTIŠEK VNUK

Biskupská synoda o rodine

Prestávka medzi I. a II. dejstvom

čítalo sa jej - medzi iným - že sa nedostatočne opiera o Sv. Písmo a má viacmenej formu sociologickej správy. Úsilia o „prívetivosť“ za každú cenu“ nebali dostatočne do úvahy učenie Cirkvi a názory mnohých synodálnych otcov. Tí žiadali prepracovanie textu, najmä pokiaľ ide o prístup k sviatostiam rozvedených a znovu-zosobášených osôb a o postoj Cirkvi k homosexuálnym párom. Návor, že faktické zväzky sú istým druhom manželského života, pokladali za príliš veľké zjednodušenie. Niektorí synodálni otcovia sa dokonca vyjadřili, že v tom vidia pokus, ako očistiť cudzoložstvo.

V nasledujúcom týždni bola táto pôvodná správa (relatio post disceptationem) predmetom diskusií v menších jazykových krúžkoch (circoli minores), ktoré mali k nej dohromady 470 pripomienok! Ich zohľadnenie podstatne zmenilo obsah i štýl záverečnej správy.

Táto záverečná správa (Relatio synodi) pozostáva z úvodu a troch častí (I. Počúvanie: situácia a úlohy rodiny; II. Pohľad na Ježiša: evanjelium o rodine; III. Konfrontácia: pastoračné perspektívy). Obsahuje dohromady 62 článkov a otcovia synody hlasovali o každom článku samostatne. Je zaujímavé - a svedčí to aj o pestrosti názorov v synodálnych rokovaniach - že jediný článok, ktorý schválili všetci prítomní otcovia koncilu bez opozičného hlasu, bol článok č. 2. Ináč voči každému článku boli nejaké prejavy nesúhlasu. V prípade troch článkov (č. 52, 53 a 55) viac ako tretina z celkového počtu 183 prítomných synodálnych otcov vyjadřila nesúhlas.

Záverečná správa bola zverejnená 18. októbra. Juhoafrický kardinál Napier ju charakterizoval takto: „Dosiahli sme dôležitý bod, totiž spoločnú víziu. Spoločnou víziou je nevyhnutnosť zamerať sa na hlavný problém. Odpovedať tým ľuďom, ktorí žijú v manželstve, a usilujú sa spolu s nimi identifikovať otázky i odpovede na ne.... Myslím, že sa nám podarilo pomerne dobre zdôrazniť hlavné veci.“

Záverečná správa sa líši predchádzajúcej najmä v týchto bodoch: 1. Odsek, ktorý sa v relatio post disceptationem nazýva „Prijatie osôb s homosexuálnymi sklonmi“, bola v záve-

rečnej správe nazvaná „Pastoračná pozornosť k osobám s homosexuálnymi sklonmi“. Jej prvý paragraf (č. 50, venovaný homosexualite) bol úplne prepracovaný a o postoji Cirkvi k homosexuálnym partnerstvám sa v ňom hovorí: „Neexistujú absolútne žiadne dôvody pre posudzovanie homosexuálnych zväzkov tak, že by boli akokoľvek podobné, alebo dokonca vzdialene analogické Božiemu zámeru s manželstvom a rodinou“. Pri tom sa zdôrazňuje, že osoby s homosexuálnymi sklonmi majú byť prijímané s úctou a jemnosťou a „voči nim je potrebné vyhnúť sa akémukoľvek náznaku nespravodlivej diskriminácie.“ 2. Prepracovaný bol aj ďalší

odsek (č. 51), v ktorom sa odsudzuje vonkajší nátlak, „aby medzinárodné organizácie podmieňovali financovanie chudobných krajín zavádzaním zákonov, ktoré ustanovujú „manželstvo“ osôb toho istého pohlavia.“ 3. Tá časť článku č. 52, ktorá stávala spoluzitím párov toho istého pohlavia do pozitívneho svetla, bola odstránená úplne.

Záverečná relácia nespĺnila očakávania a nebola v súlade s prognostickými úvahami sekulárnych masmédií a je teda celkom pochopiteľné, že ju neprijímali s nadšením a súhlasom. Správali sa ako osy, keď nezbední chlapič pichnú do ich hniezda. Žihadlo ich útokov bolo namierené proti tzv. „konzervatívnym, či reakčným biskupom“, ktorých opuncovali rozličnými nelichotivými epitetami a obviňovali z nedostatku pochopenia, dokonca z porušovania ľudských práv. Podľa ich názorov relácia bola porážkou pápeža a starostlivých, súcitných, prezieravých a inými šľachetnými vlastnosťami obdarených biskupov a víťazstvom tých druhých, čo podobnými charizmami neoplývajú. Len skromná ukážka, ako sa táto búrka v pohári vody prejavila v slovenských médiách: Biskupi pohľad na homosexuálov nezmenili (STV1); Postoj k homosexuálom nezmenia; V cirkvi zostáva všetko po starom (TV Markíza); Biskupi podrazili pápeža (Nový Čas); Vojna duchovných (Plus jeden deň); Pápež musel ustúpiť (TV JOJ)... Občian odkázaný len na takéto informácie by si myslel, že Cirkev stojí pred rozkolom, že v nej majú veďúce slovo temné reakčné sily, proti ktorým je aj dobrácky pápež František bezmocný.

Toto sa hovorí a píše napriek skutočnosti, že situácia je úplne iná. Nikto ju nepozná lepšie než sám pápež, ktorý zahájil synodu výzvou, aby otcovia synody hovorili s úplnou jasnosťou, s úplnou slobodou, bez najmenších obáv o to, ako to azda vníma, alebo čo si o tom myslí on. Toto dalo synodálnym poradičom dynamiku a rozviazalo jazyky tak, ako to nebolo nikdy predtým. Pápež František sa zúčastnil všetkých zasadnutí, počúval všetky dôležité prejavy a vystúpenia,

sledoval priebeh od začiatku až do konca. On je teda najdôveryhodnejším vyhodnotiteľom synody a je namieste porovnať jeho pohľad s tým, čo svetská tlač predstavuje ako jeho pohľad. Inými slovami: pokojne si vypočúť, ako vidí skutočnosť.

Bohužiaľ pomerne málo pozornosti sa venovalo prejavu, ktorý na záver synody - v sobotu, 18. októbra 2014 - predniesol pápež František a ktorá by mala byť hlavným zdrojom všetkých žurnalistických referátov o synode. Nuž odcitujme z nej aspoň tie podstatné body:

„Môžem úprimne povedať, že - s duchom kolegiality a synodálnosti - sme naozaj zažili skúsenosť synody,

(depositum fidei), považujúc sa nie za strážcov, ale za majiteľov a pánov, a z druhej strany, pokúšenie obchádzať skutočnosť, používajúc prehnane puntičkársku reč a uhladený jazykový štýl, aby sme povedali veľa vecí a v skutočnosti nepovedali nič!...

Drahí bratia a sestry, pokúšenia nás nemajú vyľakáť, ani zneistiť a ani obráť o odvahu, pretože nijaký žiak nie je väčší ako jeho učiteľ; ak bol teda Ježiš pokúšaný - a dokonca nazvaný Belzebulom - jeho učeníci nemôžu očakávať lepšie zaobchádzanie.

Osobne by som bol veľmi ustarostený a zarmútený, ak by neboli tieto pokúšenia a tieto živé diskusie; tento pohyb duchov, ako ho nazýval sv. Ignác, pokiaľ by všetci súhlasili alebo boli mlčanliví vo falošnom a neúprimnom pokoji. Naopak, videl som a počul - s radosťou a uznaním - príhovory a vystúpenia plné viery, pastoračnej a doktrínnej horlivosti, múdrosti, priamosti, odvahy a parézie. A cítil som, že sme mali pred očami dobro Cirkvi, rodín a najvyšší zákon (suprema lex), spásu duší (salus animarum). A to zakaždým - povedali sme to tu, v aule - bez toho, aby sme čo len raz spochybnili základné pravdy sviatosti manželstva: nerozlučiteľnosť, jednotu, vernosť a plodenie, čiže otvorenosť voči životu.

Pozorné čítanie pápežovho prejavu, je presvedčivým dôkazom, že Sv. Otec je celkom spokojný so širokým spektrom názorov prejavovaných v synodálnych diskusiách. Vidí v nich proces ktorý začína dole a smeruje nahor. A toto - ako povedal v Aparecide (v r. 2007) - „nám dáva blažený pocit, že sme integrálnou časťou ľudu, Cirkvi, že sme biskupi-služobníci Božieho ľudu na jeho pozemskej púti“.

Svetskí kritici by si mali uvedomiť, že takéto otvorené debaty nie sú ničím novým v dvojtisícročných dejinách Cirkvi. Apoštol Pavol mal ostré výmeny názorov s Petrom (v 1. storočí), počas II. vatikánskeho koncilu boli vášnivé debaty medzi biskupmi (v 20. storočí) a mnoho podobných príhod bolo medzitým. Výsledky takýchto debát vedených v bratskom duchu spravidla posilnili Cirkev.

Pápež František však upozorňuje, aby nad týmito debatami nikdy nechýbal závan Duchu svätého, aby sa nezvrhli v politické súboje, aby nevedli k vytváraniu skupín, klík a frakcií. Výslovne varuje pred možnými pokúšenkami, ktoré bude treba prekonať, aby dosiahnutý cieľ zodpovedal pôvodnému úmyslu.

A teda záverečná relácia, spolu s pápežovým prejavom, sú vlastne smernicami (lineamenta) a východiskom k bohatej a plodnej diskusii v diecézách a farnostiach celého katolíckeho sveta a prípravou na druhé dejstvo synody o rodine v októbri 2015.

Pôjde hlavne o tieto tri kľúčové otázky:

1. Môže Cirkev dovoliť prístup k sviatostiam rozvedeným osobám, ktoré neskôr vstúpili do civilného manželského zväzku? Ako nájsť rovnováhu medzi príkazom milosrdenstva a doktrínou nerozlučnosti manželstva

2. Aké stanovisko zaujať voči osobám, ktorých životný štýl je v rozpore s učením Cirkvi o manželstve. Či pozitívne stránky takéhoto spoluzití, ako je vernosť, vzájomná podpora a pod., sú dostatočne poľahčujúce okolnosti, ktoré by ospravedlnili zmenu postoja?

3. Či má Cirkev upraviť svoj postoj k homosexuálnym párom - nie v tom zmysle, že by ich schvaľovala, ale aby našla prívetivejší postoj voči osobám s homosexuálnymi sklonmi.

Ako povedal pápež František: „Máme rok, aby mohli dozrievať idey

Pokúšenie ignorovať poklad viery